

2005/03/7

# **KULUTTAJATUTKIMUSKESKUKSEN TOIMINTAKERTOMUS JA TILINPÄÄTÖS**

**1.1. – 31.12.2004**

# KULUTTAJATUTKIMUSKESKUKSEN TOIMINTAKERTOMUS JA TILINPÄÄTÖS

1.1.– 31.12.2004

	<b>sivu</b>
<b>1. JOHDON KATSAUS TOIMINTAAN</b>	1
<b>2. TULOKSELLISUUDEN KUVAUS</b>	3
2.1 Toiminnan vaikuttavuus	3
2.2 Toiminnallinen tuloksellisuus	6
2.2.1 Tehokkuus, tuotokset ja laadunhallinta	6
2.2.1.1 Tarkastelu tutkimus- ja tehtäväalueittain	6
2.2.1.2 Yhteenveto koko viraston osalta	16
2.2.2 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	19
2.3 Tulosanalyysi ja johtopäätökset	22
<b>3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT JA NIIDEN LIITTEENÄ ANNETTAVAT TIEDOT SEKÄ TILINPÄÄTÖSLASKELMIEN TARKASTELU</b>	23
3.1 Tilinpäätöslaskelmat	23
3.2 Tilinpäätöslaskelmien liitteenä annettavat tiedot	26
3.3 Tilinpäätöksen laskelmien analyysi	33
3.3.1 Rahoituksen rakenneanalyysi	33
3.3.2 Talousarvion toteutumisen analyysi	34
3.3.3 Tuotto- ja kululaskelman analyysi	35
3.3.4 Taseen analyysi	35
<b>4. SISÄINEN VALVONTA</b>	36
<b>5. ALLEKIRJOITUKSET</b>	37

## **LIITTEET**

- 1. Tutkimus- ja asiantuntijatoiminnan suoritteet 2004**
- 2. Tutkimus- ja tietopalveluprojektien 2004 kuvaukset**

# 1. JOHDON KATSAUS TOIMINTAAN

Kuluttajatutkimuskeskus tuottaa ja välittää päätöksentekijöille sekä muille tiedontarvitsijoille tutkimustietoa kulutuksesta ja kuluttajien käyttäytymisestä sekä niihin kiinteästi liittyvästä markkinoiden, talouden ja yhteiskunnan kehityksestä. Monialaisessa tutkimusohjelmassa tarkastellaan ennakoiden ja tunnistaen kulutusyhteiskunnan ja kuluttaja-asioiden toimintaympäristöä sekä sen kansallisia ja kansainvälisiä muutostekijöitä, kehityspiirteitä ja riskitekijöitä.

Kuluttajatutkimuskeskus on asettanut tavoitteekseen olla vuoteen 2010 mennessä kansallisesti kilpailukykyinen ja kansainvälisesti tunnustettu kuluttajien hyvinvointia edistävä tutkimuslaitos, kuluttajatutkimuksen tiedonsiirtoon ja sähköisiin verkkopalveluihin liittyvän tiedonvälityksen edelläkävijä sekä arvostettu yhteistyökumppani.

Tutkimuskeskus osallistui aktiivisesti horisontaalisen, strategisen kuluttajapoliittisen ohjelman laadintaan, joka hyväksyttiin valtioneuvoston selontekona toukokuussa 2004. Osana valtion tiede- ja teknologianeuvoston selvitystyötä selvitysmies arvioi kulutustutkimuksen tarvetta ja Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintaa, sen vaikuttavuutta ja resursointia. Sisäisenä kehittämistyönä pohdittiin tutkimustoiminnan tuottavuuden määrittelyn ja mittauksen ongelmia. Toimintavuonna asetettu uusi johtokunta vauhdittaa edelleen kehittämistyötä, johon on vuodelle 2005 kiinnitetty myös ulkoisia asiantuntijoita.

Kuluttajapoliittisen ohjelman valmistuminen vuosille 2004-2007 terävöittää kulutukseen liittyvien ongelmien tunnistamista ja jätnevoittää eri toimijatahojen yhteistyötä. Tutkimuskeskus työskenteli toimintavuonna ohjelman keskeisillä painoalueilla. Tutkimuskenttä on haasteellinen. Kotitaloussektorista ja kulutuksesta on tullut taloutta ylläpitävä voima, jonka kasvua ja käyttäytymismuutoksia seurataan tiivisti. Tämä luo kasvavaa kysyntää kuluttajatutkimukselle. Palvelurakenteen muutos, markkinoiden kansainvälistyminen, tuotekehitys sekä kaikkineen uuden teknologian laajamittainen käyttöönotto vaikuttavat kuluttajien arkeen, valintoihin, riskeihin ja ongelmiin.

Kuluttajatutkimuskeskus on kauppa- ja teollisuusministeriön alainen nettobudjetoitu laitos, jonka menot katetaan osin budjettirahoituksella ja osin ulkopuolisella tulorahoituksella. Tulot ovat pääosin yhteistoiminnan tuottoja tutkimustoiminnasta. Kuluttajatutkimuskeskus ylsi toimintavuonna hyvään taloudelliseen tulokseen. Tutkimushenkilöstön ponnistelut ulkoisen tulorahoituksen saamiseksi tuottivat talousarvioon kirjatun tulotavoitteen ylityksen. Toimintamenojen rahoitukseen jouduttiin kuitenkin käyttämään myös edellisen vuoden siirtomäärärahaa. Toimintavuoden lopulla saavutettu sopimus uudesta palkkausjärjestelmästä, erityisesti sen kannustavuuselementtien käyttö, samoin kuin määräaikaisten palvelussuhteiden käyttöä rajoittavien periaatepäätösten tekeminen aiheuttavat tulevina vuosina paineita talouden hallintaan ja toimintaedellytysten turvaamiseen. Tutkimuskeskuksen henkilötöyvuosien määrä on vakiintunut noin 40 htv:n tasolle. Toimintavuonna on jo tehty päätös luopua osasta toimitiloja vuoden 2005 alkupuolella.

### ***Toiminnan organisointi ja ohjaus***

Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintaa ohjaa ja valvoo johtokunta. Erityisinä käsiteltävinä asioina toimintavuonna oli kannanotto Valtion sektoritutkimusjärjestelmän rakenteelliseen ja toiminnalliseen kehittämiseen ja määräaikaisten työsuhteiden vakinaistamisen periaatteet.

Johtokunnan kokoonpano 31.10.2004 saakka:

puheenjohtaja	talousneuvoston pääsihteeri Seppo Leppänen, Talousneuvoston sihteeristö, valtioneuvoston kanslia
varapuheenjohtaja	kaupallinen neuvos Ilkka Cantell, KTM
jäsenet	kehittämispäällikkö Anita Ahlfors-Friman, YM professori Visa Heinonen, Helsingin yliopisto professori Jukka Kempainen, Helsinki Institute for Information Technology johtaja Eila Kilpiö, KTK erikoistutkija Johanna Varjonen, KTK
Sihteerinä toimi	viestintäjohtaja Liisa Perälä, KTK

Johtokunnan kokoonpano 1.11.2004 lähtien:

puheenjohtaja	professori Paavo Okko, Turun kauppakorkeakoulu
varapuheenjohtaja	ylitarkastaja Tero Kuitunen, KTM
jäsenet	professori Pirjo Laaksonen, Vaasan yliopisto ylitarkasta Taina Nikula, YM professori Pirjo Siiskonen, Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus johtaja Eila Kilpiö, KTK erikoistutkija Petteri Repo, KTK
Sihteerinä toimi	viestintäjohtaja Liisa Perälä, KTK

Strategisen kehittämisen elimenä on toiminut johtoryhmä: johtaja Eila Kilpiö pj., kehitysjohtaja Hannele Hallman, tutkimusjohtaja Johanna Leskinen ja viestintäjohtaja Liisa Perälä siht.

Tutkimustoiminnan kehittämisestä ja johtamisesta on vastannut tutkimusjohto: johtaja Eila Kilpiö pj., tutkimusjohtaja Johanna Leskinen siht., erikoistutkija/tutkimuspäällikkö Kaisa Kinnunen, tutkimuspäällikkö Johanna Mäkelä ja tutkimuspäällikkö Mika Pantzar.

Tietohallinnon kehittämisestä on vastannut tietohallinnon johtoryhmä: johtaja Eila Kilpiö pj., kehitysjohtaja Hannele Hallman, tietohallintopäällikkö Vesa Kuusinen siht., viestintäjohtaja Liisa Perälä, erikoistutkija Petteri Repo ja konsultti Juha Alasuvanto.

Toimintavuoden aikana järjestettiin kolme henkilöstökokousta. Lisäksi johtaja informoi henkilöstöä koskevista tai yleensä ajankohtaisista asioista ns. perjantai-infoina tarpeen mukaan. Työsuojelutoimikunta kokoontui viisi kertaa.

## 2. TULOKSELLISUUDEN KUVAUS

### 2.1 Toiminnan vaikuttavuus

*Tulossopimuksessa\*) asetettiin toimintavuoden tavoitteeksi tuottaa ja välittää tutkimustietoa, jonka avulla edistetään kuluttajien hyvinvointia ja vaikutusmahdollisuuksia, vahvistetaan kuluttajien ja elinkeinoelämän yhteistyötä ja markkinoiden toimivuutta sekä edistetään käyttäjälähtöistä teknologiaa ja tuotekehitystä.*

*Edelleen tutkimuskeskuksen tuli tukea tutkimuksen ja tietopalvelun avulla kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan kuluttaja-, kilpailu- ja teknologiapoliittista päätöksentekoa. Lisäksi tutkimuskeskus tuottaa tietoa myös elintarvike-, ympäristö- ja talouspoliittiseen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tutkimuskeskuksen edellytettiin osallistuvan kansallisen kuluttajapoliittisen ohjelman toteutukseen tuottamalla tutkimustietoa ohjelman teema-alueilta.*

*Tietopalvelulle asetettiin vaikuttavuustavoitteeksi koota ja välittää kulutustutkimusta koskevaa tietoa kehittämällä erityisesti sähköisessä muodossa tapahtuvaa tiedonvälitystä ja verkkopalveluita palvelemaan eri asiakasryhmien tarpeita.*

Tulossopimus ja edellä mainitut vaikuttavuustavoitteet on määritelty pitkän aikavälin yleisinä strategisina tulostavoitteina. Suorite- tai määräperustaisia vaikuttavuustavoitteita ei asetettu. Näkemykset toiminnan vaikuttavuudesta perustuvat omaan arviointiin, sillä vaikuttavuutta ei ole toimintavuonna arvioitu tutkimuksin tai sidosryhmäkyselyin. Tosin osana valtion sektori- tutkimuksen rakenteellista kehittämistyötä prof. Jussi Huttunen tutustui tutkimuskeskuksen toimintaan ja arvioi sitä vuonna 2004. Raportissaan hän korostaa kuluttajatutkimuksen yhteiskunnallista merkitystä. Vaikuttavuuden kuvauksena käytetään seuraavassa paitsi sanallista kerrontaa myös soveltuvin osin suoritteiden määrätietoja.

Tutkimustoiminta kohdistui laaja-alaisesti Kuluttajapoliittisen ohjelmaan (2004–2007) kirja- tuille kuudelle painoalueelle. Taloudellinen turvallisuus, asumiseen liittyvät kysymykset, elintarvikemarkkinoiden laadukkuus, julkisten ja yksityisten palveluiden, ml. tietoyhteiskunnan palveluiden kehittäminen samoin ympäristövaikutusten tunnistaminen ja vastuullisen kulutuksen edistäminen olivat kaikki tutkimuksen sisältöalueita.

Kuluttaja- ja käyttäjälähtöistä tutkimustietoa on tuotettu ja välitetty päätöksentekijöiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen ja kuluttajien käyttöön. Vaikuttavuus perustuu paitsi uusiin tutkimustuloksiin myös toimintaan seuraavin tavoin:

- rahoittajatahojen ja muiden asiantuntijoiden osallistuminen hankkeiden johto- ja ohjausryhmiin tarkoituksena tutkimuskysymysten tarkentaminen ja tutkimustiedon nopea hyödyntäminen päätöksenteossa
- yhteistoiminta yritysten kanssa tutkimusaineistojen ja asiantuntemuksen saamiseksi
- verkostoituminen ja yhteistyö muiden kotimaisten tutkimuslaitosten kanssa laajojen hankkeiden aikaansaamiseksi sekä tutkimusosaamisen vahvistamiseksi
- hankekohtainen kansainvälinen yhteistyö ja julkaisutoiminta elintarviketutkimuksen ja vapaa-ajan innovaatioiden kehittämiseksi
- henkilöstön toimiminen asiantuntijoina kotimaisilla ja kansainvälisillä foorumeilla
- tutkimustiedon välittäminen erilaisissa tilaisuuksissa ja tiedotusvälineissä

---

*\*)Kursiivilla kirjoitetut tekstiosiot ovat otteita tulossopimuksesta.*

Tutkimusrahoitusta on toimintavuonna saatu seuraavilta hallinnonaloilta ja tahoilta:

- kauppaja- ja teollisuusministeriön hallinnonala, ml. Tekes ja TUKES
- maa- ja metsätalousministeriö
- valtiovarainministeriö
- ympäristöministeriö
- kotimaisista säätiöistä Sitra ja Elintarvikkeiden tutkimussäätiö

Uusina avauksina olivat tutkimusyhteistyö seuraavien tahojen kanssa:

- Palvelualojen Ammattiliitto
- Elisa Oyj

Jatkokoulutustautumista ovat tukeneet seuraavilta tahoilta saatu tutkimusrahoitus:

- Tekesin myöntämä hankerahoitus
- Suomen Akatemia

Yhteistyön aihealueita eri rahoittaja- ja muiden tahojen kanssa kuvataan yksityiskohtaisemmin tutkimuskokonaisuuksittain luvussa 2.2.1.1.

Tietopalvelussa painopiste oli verkkopalveluiden kehittämisessä. Verkkosivujen määrää lisättiin edellisestä vuodesta ja suurin osa (85 %) omien sarjojen julkaisuista julkaistiin verkossa. Kuluttaja-asioiden tietouden lisäämiseksi aloitettiin Kuluttajaportaalin kehittäminen yhteistyössä kuluttajaviraston kanssa. KULTU-tietokantojen tutkimus-tietokantaan lisättiin aiempien vuosien tapaan Suomessa valmistuneiden kulutustutkimuksen tietoja sekä tavarat ja palvelut -tietokantaan erilaisten testien, vertailujen tms. tiedot.

Seuraavaan taulukkoon on koottu vaikuttavuuden taustalla olevia suoritettietoja. Suoritettietoja esitellään luvussa 2.2.1 tutkimus- ja tehtäväalueittain. Lisäksi suoritteita kuvataan liitteessä 1 vuoden 2004 osalta yksityiskohtaisemmin luokiteltuina. Suoritteiden luokitusta ja raportointitarkkuutta on toimintavuonna kehitetty osana vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden määrittelyn kehittämistyötä. Vertailtavuus aiempiin vuosiin on suuntaa-antava nimenomaan artikkelituo- tannon osalta. Kaikilta osin seurantatietoja ei ole aiemmilta vuosilta. Lukumääriä tarkasteltaessa on lisäksi syitä huomata, että suoritteita ei ole indeksoitu, joten ne eivät ole yhteismittal- liset.

<b>Suoritteet</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>	<b>2002</b>	<b>2001</b>
Julkaisuja omissa sarjoissa	13	24	16	18
Artikkeleita kotimaisissa ja kansainvälisissä julkaisusarjoissa	56	23	20	31
Lehtiartikkeleita	23	32	36	21
Kansainvälisiä konferenssi- ja seminaariesitelmää	24	26	36	18
Kotimaisia konferenssi-, seminaari- ja muita esitelmää	122	107	64	89
Luentosarjoja eri oppilaitoksissa	3	13	9	6
<b>Yhteensä</b>	<b>241</b>	<b>225</b>	<b>181</b>	<b>183</b>
<b>Muut suoritteet</b>	<b>259</b>			
<b>Tietopalvelun suoritteet</b>	<b>1 400</b>	<b>1 471</b>	<b>1 645</b>	<b>1 659</b>
<b>Suoritteet yhteensä</b>	<b>1 900</b>	<b>1 696</b>	<b>1 826</b>	<b>1 842</b>

Julkaisut omissa sarjoissa vähenivät noin puolella edellisvuodesta. Artikkelituotannossa kokonaisuudessaan kasvua oli edellisvuoteen puolestaan 44 %. Toimintavuonna pidettiin erittäin runsaasti esitelmiä kotimaisissa ja kansainvälisissä konferensseissa, lisäystä vuoteen 2003 oli 10 %.

Muihin suoritteisiin sisältyy lukuisa määrä erityyppistä toimintaa, kuten osallistumiset eri neuvottelukuntien työhön, lausuntojen antaminen, haastattelut ja opinnäytetöiden ohjaus ja tarkastukset. Henkilöstö on esimerkiksi osallistunut yhteensä 27 neuvottelukunnan tms. työs-kentelyyn eri hallinnonaloilla ja yliopistoissa. Haastatteluja ja esiintymisiä sähköisessä medi-assa ja lehdissä on ollut yhteensä noin 137 kertaa. Lausuntoja on annettu 11 kappaletta.

## **2.2 Toiminnallinen tuloksellisuus**

### **2.2.1 Tehokkuus, tuotokset ja laadun hallinta**

Tulosopimuksessa ei asetettu Kuluttajatutkimuskeskuksen toiminnalle taloudellisuus- ja tuotavuustavoitteita. Tutkimuskeskus ei ole niitä myöskään itse asettanut. Toiminnallisia tavoitteita ei ole myöskään asetettu suorite- tai muina määrinä. Tutkimuskeskuksen johtokunnan hyväksymässä toiminta- ja taloussuunnitelmassa vahvistettiin teema-alueilla toteutettavat hankkeet ja niiden edellyttämät resurssit.

#### **2.2.1.1 Tarkastelu tutkimus- ja tehtäväalueittain**

*Tulosopimuksessa tutkimuksen toiminnallisiksi tavoitteiksi määriteltiin tutkimustiedon tuottaminen seuraavilla neljällä teema-alueella:*

- 1. Kotitaloudet palveluiden tuottajina ja käyttäjinä, jossa painoalueina ovat a) kotitalouksien toimintatapojen muutokset, b) palveluiden toimivuus ja laatu sekä c) kotitalouksien taloudelliset ja turvallisuusriskit.*
- 2. Kuluttajat muuttuvassa elintarviketaloudessa, jossa painoalueina ovat a) kuluttajien laatu näkemykset, sekä b) ruoan tuotanto, kulutus ja luottamus.*
- 3. Uuden teknologian markkinat ja käyttäjätarpeet, jossa painoalueina ovat a) mobiilipalvelut ja kuluttajien tarpeet b) kuluttajien ja tuottajien vuoropuhelu, c) vapaa-ajan klusteri sekä d) käyttäjälähtöinen teknologian arviointi.*
- 4. Hintat erot ja kilpailullisuus markkinoilla, jossa painoalueina ovat a) hinnat ja hinnoittelu sekä b) markkinoiden toimivuus ja kilpailu.*

*Tutkimustulokset raportoidaan tutkimuskeskuksen omissa ja muissa kansallisissa sekä kansainvälisissä julkaisusarjoissa.*

Toiminta toteutui pitkälti suunnitellun mukaisesti. Kaikkiin suunniteltuihin hankkeisiin ei saatu rahoitusta, mutta toisaalta vuoden aikana avautui uusia yhteistyö- ja rahoituslähteitä. Kilpailu vapaasta tutkimusrahoituksesta oli kovaa: ulkopuolista tutkimusrahoitusta haettiin aktiivisesti, mutta tulos jäi sisäisessä budjetissa arvioitua heikommaksi, joskin talousarvion odotus ylitettiin. Noin puolet haetusta tutkimushankerahoituksesta onnistuttiin tulouttamaan.

Seuraavassa kuvataan, kuinka toiminnalliset tavoitteet toteutuivat teema-alueittain. Yksityiskohtaiset kuvaukset tutkimusprojekteista esitetään liitteessä 2.

#### ***Kotitaloudet palveluiden tuottajina ja käyttäjinä***

Yhteiskuntapolitiikan ja palvelumarkkinoiden kehittämiseksi tuotettiin tietoa julkisten ja yksityisten palvelujen toimivuudesta, kuluttajien toimintatavoista ja valintaperusteista, ongelmista ja tiedon tarpeista. Osaan tutkimuksista sisältyi tilastointia, käsitteiden määrittelyä ja mittauksia tukevaa kehittämistyötä.

SITRAn kanssa toteutetussa tutkimuksessa kotitöiden ulkoistamisen esteistä ja edellytyksistä tuotettiin tietoa, miten kotitalouspalvelujärjestelmää voitaisiin kehittää. Julkisten palvelujen laatubarometrin osalta tehtiin vertaileva analyysi aikaisemmin kootuista aineistoista. Lisäksi saatiin päätökseen peruspalvelujen arviointityöhön liittynyt päivittäistavarakauppaa koskeva kehittämishanke. Talous- ja velkaneuvonnan tueksi tuotettiin tutkimustietoa kuluttajien raha-

asioiden hoidon käytännöistä ja riskeihin varautumisesta. Tilastokeskuksen vuosikirjoihin tuotettiin artikkelit ruokatottumusten muutosten ympäristövaikutuksista, kohtuullisesta kulu- tuksesta ja perheiden kotityöhön käyttämästä ajasta.

Yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa jatkettiin kansallisen kotitaloustuotannon satelliittitilin kehittämistä. Tutkimusta ikääntyvien tasa-arvoisuudesta verkkopalveluiden käyttäjinä jatkettiin. Tutkimusta nuorten luottoperusteisista elämäntyyleistä ja maksuongelmista jatkettiin väit- töskirjatyönä. Yhteistyötä TUKESin kanssa jatkettiin teknisten laitteiden turvallisuuskulttuu- riin liittyvillä seurantatutkimuksilla.

Tutkimus maaseudun vetovoimaisuudesta ja maaseudulla asumista preferoivista elämäntapa- tyypeistä aloitettiin tavoitteena maaseutupolitiikan kehittäminen.

<b>Suoritteet</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>
Kirjalliset tuotokset	19	18
Suulliset tuotokset	76	14
Muu asiantuntijatoiminta	29	
<b>Yhteensä</b>	<b>124</b>	<b>32</b>

<b>Resurssit</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>
Henkilötyövuodet	6,3 htv	4,8 htv
Kokonaiskustannukset	632 902 €	487 314 €
Tuotot	262 985 €	135 764 €
<b>Budjettirahoitus</b>	<b>369 917 €</b>	<b>351 550 €</b>
<b>Budjettirahoitus %</b>	<b>58,4 %</b>	<b>72,1 %</b>

Yhteistyötahoina olivat Helsingin yliopisto, Tilastokeskus, ETLA, KELA, VATT, STM, KUV, lääninhallitukset, TUKES, SIFO, Göteborgin yliopisto, SINE (Islanti), EUROSTAT.

Rahoittajina olivat kauppa- ja teollisuusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, valtiova- rainministeriö, SA, SITRA, TUKES, Pohjoismaiden ministerineuvosto.

### ***Kuluttajat muuttuvassa elintarviketaloudessa***

Valmistuneissa tutkimuksissa selvitettiin kuluttajien käsityksiä tulevaisuuden pakkauksista, kuluttajien luottamusta ruoantuotantoon ja suomalaisten kuluttajien käsityksiä luomuelintar- vikkeista ja niiden markkinoinnista. Tutkimuksissa jatkettiin kuluttajien lähi- ja luomuruoka- käsitysten ja elintarvikkeiden kulutusmuutosten, erityisesti kodin ulkopuolella ruokailun tar- kastelua. Lisäksi jatkettiin ruoantuotannon teknologisoitumista käsittelevää tutkimusta. Uusis- sa tutkimuksissa tarkasteltiin kuluttajien ruokavalintoja ja arjen toimintatapoja, laatu- ja vas- tuuksymyksiä elintarvikeketjussa, maallikoiden ja asiantuntijoiden käsityksiä ravitsemuksel- lisista riskeistä sekä ruoan luokitteluja.

Tutkimuskokonaisuuden tuottamaa tietoa voivat hyödyntää sekä yksityiset että julkiset tahot. Tutkimusten kuluttajalähtöisyys tukee elintarviketuotannon strategioiden, elintarvikkeiden tuotekehityksen sekä kuluttaja-, ravitsemus- ja terveystalouden suunnittelua. Tuloksia voi- daan käyttää elintarvikkeisiin ja ruokatottumuksiin liittyvän informaation kehittämisessä ja viranomaisten valvontatehtävien sekä yritysten laatu- ja turvallisuusjärjestelmien ja omavalvonnan edistämi- sessä.

Osallistuminen eurooppalaiseen tutkimusyhteistyöhön vahvisti tutkimusryhmän kansainvälisiä yhteyksiä. Tulevien tutkimusten suunnittelussa yhteistyöverkostoa onnistuttiin laajentamaan sekä kotimaisten että eurooppalaisten hankkeiden osalta.

<b>Suoritteet</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>	<b>2002</b>
Kirjalliset tuotokset	17	12	20
Suulliset tuotokset	59	36	24
Muu asiantuntijatoiminta	16		
<b>Yhteensä</b>	<b>92</b>	<b>48</b>	<b>44</b>

<b>Resurssit</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>	<b>2002</b>
Henkilötyövuodet	4,0 htv	4,3 htv	4,5 htv
Kokonaiskustannukset	410 582 €	438 402 €	404 863 €
Tuotot	212 653 €	188 851 €	144 935 €
<b>Budjettirahoitus</b>	<b>197 929 €</b>	<b>249 551 €</b>	<b>259 928 €</b>
<b>Budjettirahoitus %</b>	<b>48,2 %</b>	<b>56,9 %</b>	<b>64,2 %</b>

Yhteistyötahoina olivat EELA, KTL, Helsingin yliopisto, MTT, PTR-Pakkausteknologia ry, Tilastokeskus, VTT, Lännen Tehtaat, Statens institutt for forbruksforskning (Norja), Manchesterin yliopisto.

Rahoittajina olivat maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen Akatemia.

### *Uuden teknologian markkinat ja käyttäjätarpeet*

Tutkimuksissa edistettiin käyttäjänäkökulman huomioon ottamista tuotekehityksen varhaisessa vaiheessa. Mittavin tutkimuspanos käytettiin vapaa-ajan innovaatioihin. Käyttäjakeskeistä teknologian arviointia sovellettiin mm. mobiilipalveluihin, tulevaisuuden keittiöön ja digitaaliseen televisioon. Kestävän kehityksen innovaatioita tarkasteltiin yhtäältä kuluttajien tarvitseman informaation ja toisaalta ekotehokkaan yhdyskuntarakenteen näkökulmista.

Yritysten ja kuluttajien keskinäistä vuorovaikutusta ja vuoropuhelua parannettiin lukuisissa tutkimuksissa. Edelleen vahvistettiin tutkimusalueen teoreettista perustaa ja kehitettiin uusia tutkimusmenetelmiä mm. kuva-aineistojen ja arjen käytäntöjen tutkimiseen. Erityisenä saavutuksena oli kansainvälisen tutkimusyhteistyön tiivistäminen toimittamalla kansainvälisen yhteisjulkaisun vapaa-ajan tuotteistumisesta. Lisäksi toimitettiin Tiedepolitiikka-lehden erikoisnumero Teknologia, kansalainen, arvot.

<b>Suoritteet</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>	<b>2002</b>
Kirjalliset tuotokset	35	40	29
Suulliset tuotokset	103	79	60
Muu asiantuntijatoiminta	45		
<b>Yhteensä</b>	<b>183</b>	<b>119</b>	<b>89</b>

<b>Resurssit</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>	<b>2002</b>
Henkilötyövuodet	6,2 htv	7,0 htv	5,9 htv
Kokonaiskustannukset	615 821 €	701 479 €	596 856 €
Tuotot	273 679 €	305 573 €	297 355 €
<b>Budjettirahoitus</b>	<b>342 142 €</b>	<b>395 906 €</b>	<b>299 501 €</b>
<b>Budjettirahoitus %</b>	<b>55,6 %</b>	<b>56,4 %</b>	<b>50,2 %</b>

Yhteistyötahoina olivat Taideteollinen korkeakoulu, Helsingin kauppakorkeakoulu, Helsingin yliopisto, Tampereen yliopisto, TKK, University of Lancaster, University of Manchester,

Åbo Akademi, Maatalouden tutkimuskeskus, Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskus, Suomen ympäristökeskus, Tilastokeskus, VATT ja VTT sekä Nokia, Suunto, Polar Electro, Elisa ja Sitra.

Rahoittajina olivat Tekes, ympäristöministeriö ja Nordiska Ministerrådet.

### ***Hintaerot ja kilpailullisuus markkinoilla***

Elintarvikkeiden hintaerojen syitä Euroopan maiden välillä selvittävä tutkimus saatiin päätökseen. Maiden välisten hintaerojen tutkimusta jatketaan palveluiden hintaerojen syiden tutkimuksella. Lisäksi valmistui tutkimus kuluttajien hintatietoisuuden kehittymisestä euroaikana. Muita valmistuneita tutkimuksia ovat lääkevaihdon vaikutus vaihtokelpoisten lääkkeiden hintoihin sekä tutkimus sähköenergian tarjoushinnoista. Molemmista aihepiireistä tutkimusta jatketaan. Myös kuluttajien hintatietoisuuden kehittymistä euroaikana seurataan edelleen.

Muissa käynnissä olevissa projekteissa tarkasteltiin vähittäiskaupan suuryksikön sijoittumis- päätöstä. Tutkimukset jakelukanavien välisestä kilpailusta Suomen päivittäistavaramarkkinoilla, päivittäistavarakaupan rakennemuutoksesta 1995–2003 sekä vähittäiskaupan aukioloajoista käynnistettiin.

Tutkimuskokonaisuuden tieteellisenä tavoitteena oli kehittää markkinoiden toimivuuden perustutkimusta ja tutkimusmetodeja sekä tuottaa ja välittää aineksia markkinoiden kilpailullisuudesta käytävään keskusteluun. Kansainvälisenä yhteistyön tuloksena syntyi mm. yhteisjulkaisu. Lisäksi tutkimuspäällikkö toimi vierailevana post doc -tutkijana Yhdysvalloissa.

<b>Suoritteet</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>
Kirjalliset tuotokset	18	7
Suulliset tuotokset	36	17
Muu asiantuntijatoiminta	10	
<b>Yhteensä</b>	<b>64</b>	<b>24</b>

<b>Resurssit</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>
Henkilötyövuodet	4,0 htv	4,2 htv
Kokonaiskustannukset	357 242 €	426 955 €
Tuotot	53 200 €	78 725 €
<b>Budjettirahoitus</b>	<b>304 042 €</b>	<b>348 230 €</b>
<b>Budjettirahoitus %</b>	<b>85,1 %</b>	<b>81,6 %</b>

Yhteistyötahoina olivat Turun kauppakorkeakoulu, Turun kauppakorkeakoulun Porin yksikkö, University of Connecticut (USA), Sähköenergialiitto SENER (nyk. Energiateollisuus ry) ja Energiamarkkinavirasto.

Rahoittajina olivat Liikesivistysrahasto, maa- ja metsätalousministeriö, Suomen Akatemia ja Yrjö Janssonin säätiö. Hankkeissa on hyödynnetty Apteekkariliittoa, aluehallinnolta ja Kuluttajavirastosta korvauksetta saatuja aineistoja.

## ***Tutkimuksen kehittäminen ja asiantuntijatoiminta***

*Tulossopimuksessa asetettiin painopisteiksi a) tutkimuksen vaikuttavuuden arviointi ja parantaminen, b) yhteistyön kehittäminen muiden tutkimusorganisaatioiden kanssa erityisesti kansainvälisen yhteistyön tiivistäminen, c) tutkimusosaamisen ylläpito ja kehittäminen ja d) tutkimusaineistojen hankinta.*

### *Vaikuttavuuden arviointi ja parantaminen*

Tutkimustoiminnan vaikuttavuuden määrittely käynnistettiin kehittämällä tutkimussuoritteiden määrittelyä ja luokitusta tuotosten seurannan tarpeisiin. Luokitus on käytössä tässä toimintakertomuksessa. Lisäksi osallistuttiin tutkimuslaitosten verkostotapaamisiin koskien laadun hallinnan ja vaikuttavuuden parantamista.

### *Yhteistyön kehittäminen muiden tutkimusorganisaatioiden kanssa*

Tutkimuskeskus on asettanut pysyviksi kehittämisen kohteiksi kansainvälisen ja kotimaisen tutkimusyhteistyön lisäämisen ja verkottumisen. Verkostoja on luotu, jotta tutkimuksen tekemiseen turvataisiin paras mahdollinen asiantuntemus ja vahvistettaisiin eri tieteenalojen tutkijoiden yhteistyötä.

Toiminnassa painottuivat kansainvälisiin tutkimus- ja työryhmiin osallistuminen ja tutkijavierailu:

- EUROSTAT
  - neuvoa antava talous- ja sosiaalilastojen komitea, CEIES, sekä sen työryhmät
- ECRI
  - eurooppalainen luottotutkimuksen verkosto
- International Federation for Home Economics (IFHE)
  - Research Committee
  - Consumer Issues and Family Resource Management
- Kuuden henkilön delegaatio osallistui esitelmin ja tutkimussessioiden puheenjohtajina kansainväliseen kotitalousalan konferenssiin Kiotossa 1.-7.8.2004.
- Nordiska Konsumentutskottet (NKU)
- post doc -tutkijavierailu Yhdysvaltoihin (University of Connecticut) 31.7.2004 saakka.

Tutkijat osallistuivat lisäksi kansainvälisten tiedejärjestöjen ja -seurojen seminaareihin. Kansainvälisiä konferenssi- tms. esitelmiä pidettiin 24, edellisvuonna 26. Artikkeleita puolestaan julkaistiin kausijulkaisuissa 19, edellisvuonna 13. Artikkeleista seitsemän julkaistiin kansainvälisissä tieteellisissä sarjoissa.

Kotimaisena pysyvänä yhteistyön muotona on osallistuminen Kulutustutkimusseuran toimintaan. Verkostoon kuuluu 100 alan tutkijaa eri organisaatioista eri puolilta Suomea. Tutkimuskeskuksen koordinoima teknologiatutkimuksen verkosto piti vuotuisen fooruminsa. Edelleen osallistuttiin Stakesin koordinoimaan kansalaisten esteetöntä toimintaympäristöä kehittävään Design for All (DfA) -verkostoon. Kuluttajatutkimuskeskus järjesti tutkijoille sekä sidosryhmille tutkimusseminaareja, joissa esiteltiin valmistuneita, meneillään olevia tai suunnitteilla olevia tutkimuksia.

Tutkimuskeskuksen tutkijat pitivät useita luentoja ja esitelmiä yliopistoissa, korkeakouluissa ja muissa asiantuntijatilaisuuksissa. Tutkijat osallistuivat myös eri hallinnonalojen, yliopistojen ja korkeakoulujen kehittämishankkeisiin, yhteensä 27 hankkeeseen.

### *Tutkimusosaamisen ylläpito ja kehittäminen*

Osaamista vahvistavan kotimaisen ja kansainvälisen tutkimustyön ohella seitsemän tutkijaa harjoitti aktiivisesti toimintavuoden aikana jatko-opintoja. Yksittäiset tutkijat ovat osallistuneet lisäksi omien tieteenalojensa laitosten jatko-opiskelijoille tarkoitetuille kursseille. Näillä tieteenaloilla ei toimi valtakunnallisia jatkokoulutusohjelmia.

Tutkimuskeskus tukee uuden tutkijasukupolven kasvattamista. Tutkimuskeskuksessa työskenteli kaksi valtionhallinnon korkeakouluharjoittelijaa. Lisäksi edistettiin tutkimusohjelmaan temaattisesti liittyviä opinnäytetöitä mm. tarjoamalla ohjausta, tutkimusaineistoja tai julkaisukanava opinnäytteiden lyhennelmille. Tutkimushenkilöstö tarkasti 8 opinnäytetöitä ja ohjasi 11 opinnäytetöitä.

### *Tutkimusaineistojen hankinta*

Osana tutkimuksen kehittämistä on myös pysyvien rekistereiden ja tietokantojen systemaattinen kehittämistyö.

Toimintavuonna kuluttajapaneelissa oli 1154 jäsentä. Paneeli rakentuu eri puolilla Suomea olevasta kuudesta aluepaneelista. Paneelin käyttöaste kasvoi edellisvuodesta. Sitä käytettiin kymmenessä tutkimushankkeessa, ja tutkimuksiin osallistui noin 1100 paneelin jäsentä. Tutkimusaineistoa kerättiin yksilöhaastattelujen, ryhmäkeskustelujen ja kyselyjen avulla. Osana paneelin uudistustyötä panelisteilta aiemmin koottu kyselyaineisto analysoitiin ja raportoitiin. Panelistit esittivät runsaasti näkemyksiään koskien keskeisiä kuluttajaongelmia, tutkimustarpeita sekä paneelitoiminnan käytännön kehittämistä.

Paikkatietojärjestelmän käytön helpottamiseksi laadittiin ohjeita ja järjestelmään tallennettujen paikkatietoaineistojen metatiedot koottiin aineistokuvaukseksi. Ohjelasovellutuksia ja paikkatietoaineistoja, esimerkiksi päivittäistavarakauppa- ja tieaineisto, päivitettiin. Kaikki paikkatietojärjestelmässä olevat paikkatietoaineistot muunnettiin kartastokoordinaattijärjestelmään KJ-2003. Intraan perustettiin myös oma sivusto paikkatietojärjestelmälle helpottamaan tutkijoita järjestelmän käytössä. Henkilökunnalle esiteltiin järjestelmän käyttömahdollisuuksia. Paikkatietojärjestelmän tietoutta käytettiin kolmessa tutkimushankkeessa ja lisäksi asiantuntijatehtävissä.

Seuraavassa esitetään tutkimuksen kehittämiseen käytetyt resurssit jaoteltuina ulkoiseen asiantuntijatoimintaan sekä sisäiseen kehittämiseen ja tutkimushallintoon.

<b>Ulkoisen asiantuntijatoiminnan resurssit</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>	<b>2002</b>
Henkilötyövuodet	2,1 htv	2,5 htv	3,9 htv
Kokonaiskustannukset	244 334 €	280 699 €	477 024 €
Tuotot	8 516 €	9 355 €	137 249 €
<b>Budjettirahoitus</b>	<b>235 818 €</b>	<b>271 344 €</b>	<b>339 775 €</b>

<b>Sisäisen kehittämisen ja tutkimushallinnon resurssit</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>	<b>2002</b>
Henkilötyövuodet	3,5 htv	2,7 htv	1,6 htv
Kokonaiskustannukset	338 615 €	264 515 €	151 482 €
Tuotot	1 200 €	-	-
<b>Budjettirahoitus</b>	<b>337 414 €</b>	<b>264 515 €</b>	<b>151 482 €</b>

Taulukossa ulkoinen asiantuntijatoiminta kuvaa henkilöstön osallistumista kotimaiseen ja kansainväliseen toimintaan. Kansainvälisen asiantuntijatoiminnan osuus kaikesta asiantuntijatoiminnasta on henkilötyöpanoksina 28 % (0,6 htv). Luku ei kuitenkaan kuvaa kansainvälis-

tymisen määrää kokonaisuudessaan, koska projekteissa tapahtuva kansainvälinen yhteistyö kirjautuu ao. hankkeille. Ulkoisen asiantuntijatoiminnan tuotot ovat maksullisen asiantuntijatoiminnan tuottoja ja matkojen kulukorvauksia.

Taulukossa sisäinen kehittäminen sisältää tutkimusjohdon ja tutkijoiden palkkoja siltä osin kuin he eivät ole tehneet yksittäisiä projekteja sekä kuluttajapaneeliin ja paikkatietoon käyetyt työpanokset ja muut kulut.

### ***Yhteenveto tutkimustoiminnasta***

Seuraavien taulukoiden perusteella voidaan vertailla eri tutkimuskokonaisuuksiin suunnattua resursointia. Taulukot kertovat henkilöresurssien käytön, saadun ulkopuolisen tulo-rahoituksen ja oman määrärahan käytön. Myös muiden määrärahamomenttien käyttö on otettu huomioon tulona.

<b>Tuotot ja kustannukset 2004</b>	Htv:t 2004	Kokonais- kustannukset	Tuotot	Budjetti- rahoitus	Budjetti- raha %
Kotitaloudet palveluiden tuottajina ja käyttäjinä	6,3	632 902	262 985	369 917	58,4 %
Kuluttajat muuttuvassa elintarviketaloudessa	4,0	410 582	212 653	197 929	48,2 %
Uuden teknologian markkinat ja käyttäjätarpeet	6,2	615 821	273 679	342 142	55,6 %
Hintaerot ja kilpailullisuus markkinoilla	4,0	357 242	53 200	304 042	85,1 %
Tutkimuksen kehittäminen	3,5	338 615	1 200	337 414	99,6 %
Asiantuntijatoiminta	2,1	244 334	8 516	235 818	96,5 %
<b>Yhteensä</b>	<b>26,1</b>	<b>2 599 496</b>	<b>812 233</b>	<b>1 787 262</b>	<b>68,8 %</b>

<b>Tuotot ja kustannukset 2003</b>	Htv:t 2003	Kokonais- kustannukset	Tuotot	Budjetti- rahoitus	Budjetti- raha %
Kotitaloudet palveluiden tuottajina ja käyttäjinä	4,8	487 314	135 764	351 550	72,1 %
Kuluttajat muuttuvassa elintarviketaloudessa	4,3	438 402	188 851	249 551	56,9 %
Uuden teknologian markkinat ja käyttäjätarpeet	7,0	701 479	305 573	395 906	56,4 %
Markkinoiden kilpailullisuus	4,2	426 955	78 725	348 230	81,6 %
Tutkimuksen kehittäminen	2,7	264 515	0	264 515	100,0 %
Asiantuntijatoiminta	2,5	280 699	9 355	271 344	96,7 %
<b>Yhteensä</b>	<b>25,5</b>	<b>2 599 364</b>	<b>718 268</b>	<b>1 881 096</b>	<b>72,4 %</b>

Edellä olevien taulukoiden takaa voidaan nostaa esiin tarkasteluja myös kustannuksista henkilötyövuotta kohden. Henkilötyövuotta kohden laskettuina kokonaiskustannukset olivat edellisvuonna kaikissa tutkimuskokonaisuuksissa varsin samansuuruiset (100 000–102 000 euroa/htv) ja erilliskustannusten osuus tästä on 67 000–68 000 euroa/htv. Vuonna 2004 hajonta on tutkimuskokonaisuuksien kesken suurempaa: kokonaiskustannukset noin 89 300–102 600 euroa/htv ja erilliskustannukset 60 100–73 400 euroa/htv. Muutos selittyy ”kalleimmissa” kokonaisuuksissa mm. aineistohankinnoilla tai muilla mittavilla ostopalveluilla, joita edellisvuonna ei ollut.

Koko talossa tulojen määrä suhteessa kokonaiskustannuksiin kohosi hieman. Tulot kattoivat 31,2 % kokonaiskustannuksista, kun vuonna 2003 tulojen osuus oli 27,6 % ja 29,0 % vuonna 2002. Keskimäärin tulo-rahoitusta saatiin tutkimukseen noin 31 100 euroa/htv, kun vastaavat luvut olivat 28 200 euroa/htv vuonna 2003 ja noin 29 100 euroa/htv vuonna 2002.

## ***Tietopalvelu***

*Tietopalvelun tavoitteiksi asetettiin tulossopimuksessa a) tiedonvälityksen laajentaminen ja nopeuttaminen, b) uusien tietotuotteiden kehittäminen sekä c) kuluttajaportaalin kehittämisen aloittaminen yhteistyössä muiden tahojen kanssa.*

KULTU-tietokantoja kehitettiin ottamalla käyttöön KTK:n julkaisutietokanta ja tarkistamalla kulutustutkijat-tietokannan sisältö. Tietokantojen käytettävyyden ja ulkonäön uudistaminen aloitettiin. Tutkimustietokantaan sisältyi vuoden lopussa 5 960 tutkimuksen tiedot. Lisäys oli 400 uuden Suomessa julkaistun tutkimuksen tiedot. Tavarat ja palvelut-tietokannassa oli 12 035 testin, vertailun, markkinakatsauksen, artikkelin ja hintavertailun tiedot. Lisäys oli 950.

Tutkimustulosten saatavuutta verkon kautta lisättiin julkaisemalla suurin osa (85 %) tutkimusraporteista verkossa. Myös painettujen raporttien tiivistelmät ovat saatavissa verkon kautta. Uusi Tutkimuskaikuja-julkaisu julkaistiin sekä painettuna että verkossa. Lisäksi verkkosivuilta on luettavissa työselosteita, esitutkimusraportteja, seminaariraportteja, kongressi- ja seminaariesityksiä, workshopien tausta-aineistoja ja tuloksia, esitelmiä ja kirjoituksia. Sähköistä julkaisutoimintaa kehitettiin myös aloittamalla kirjoitus- ja taittopohjien uudistus.

Internet- ja intranet-sivujen uudistus aloitettiin. Verkkosivuille rakennettiin ja otettiin käyttöön NETRA-sivusto. WAP-osoite otettiin käyttöön. Verkkosivuilla käytiin keskimäärin 380 kertaa päivässä.

Kuluttajaportaalin kehittämistyön aloittamiseen yhteistyössä Kuluttajaviraston kanssa saatiin määräraha valtiovarainministeriön hallinnon kehittämisosastolta. Määrärahalla toteutettiin Kuluttajaportaalin määrittelyvaihe.

Julkaisuja, mukaan lukien myös aiemmin julkaistut, myytiin yhteensä 389 kappaletta, lisäystä edellisvuoteen 49 % siitä huolimatta että julkaisut ovat verkossa maksuttomia. Ilmaiseksi kaikki julkaisut toimitettiin vakiojaketeluna aiempien vuosien tapaan 144 taholle.

Tietopalvelun toimintaa kuvataan seikkaperäisemmin liitteessä 2.

<b>Toimitustyö ja tiedottaminen</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>	<b>2002</b>
Toimitustyö ja painatus omissa sarjoissa			
- julkaisuja	2	14	4
- keskustelualoitteita		1	2
- työselosteita ja esitelmiä		7	7
- kirjoja		2	3
Toimitustyö omina verkkojulkaisuina			
- julkaisuja	7	8	
- työselosteita ja esitelmiä	4		
Toimitustyö muihin sarjoihin			
- julkaisuja	1	9	5
<b>Ulkoinen tiedottaminen</b>			
- tiedotuslehti Tutkimuskaikuja	1	1	
- tiedotustilaisuudet	6	4	3
- lehdistötiedotteet	13	9	13
<b>Sisäinen tiedottaminen</b>			
- sisäinen tiedote Kaikuja	4	4	7
- kirjaston uutuusluettelo	12	12	11
<b>Yhteensä</b>	<b>50</b>	<b>71</b>	<b>55</b>

<b>KULTU-tietokantojen täydentäminen</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>	<b>2002</b>
- lisäykset tutkimus-tietokantaan	400	400	600
- lisäykset tavarat ja palvelut -tietokantaan	950	1 000	990
<b>Yhteensä</b>	<b>1350</b>	<b>1 400</b>	<b>1 590</b>

<b>Resurssit</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>	<b>2002</b>
Henkilötyövuodet	2,1 htv	3,2 htv	2,7 htv
Kokonaiskustannukset	235 242 €	290 005 €	243 240 €
Tuotot	34 079 €	4 664 €	11 512 €
<b>Budjettirahoitus</b>	<b>201 163 €</b>	<b>285 341 €</b>	<b>231 728 €</b>

## Organisaation kehittäminen

*Tulosopimuksessa asetettiin organisaation kehittämisen tavoitteiksi*

- ottaa käyttöön kannustava palkkausjärjestelmä ja kehittää sen edellyttämiä raportteja,
- valmistella henkilöstöpoliittinen ohjelma,
- toteuttaa tietohallinnon alueella asianhallinnan sekä talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien kehittämistä yhteistyössä Kuluttajaviraston kanssa sekä
- osallistua valtiovarainministeriön henkilöstörakennetta ja –kehitystä pitkällä aikavälillä selvittävään kartoitukseen kauppa- ja teollisuusministeriön selvitystyönä.

Uusi palkkausjärjestelmä otettiin käyttöön 1.11.2004 vuodesta 2000 lähtien tehdyn kehittämistyön päätteeksi. Neuvottelutoiminnan edellyttämien raporttien tuottaminen siirtyi seuraavaan vuoteen.

Henkilöstöpoliittisen ohjelman valmistelu on viivästynyt palkkauksen kehittämistyöstä johtuen. Vuoden lopussa esiin noussut tarve uudistaa kaikkineen tutkimuskeskuksen strategia osaltaan puolsi hepo-ohjelman valmistelun siirtämistä. Seuraavat yksittäiset henkilöstön asemaa ja työhyvinvointia koskevat hankkeet toteutettiin:

- työhyvinvointia käsittelevä luento- ja keskusteluseria järjestettiin alkuvuodesta
- määräaikaista työsuhteita vähennettiin ja laadittiin toimintaperiaatteet määräaikaisten työsuhteiden käytöstä tutkimuskeskuksessa
- päihdeohjelma valmistui
- työilmapiirikysely toteutettiin (tammikuun alussa 2005)

Asianhallintajärjestelmän kehittämistyö ei käynnistynyt kertomusvuonna tutkimuskeskuksen puolella Kuluttajaviraston tehdessä hankkeen alkukartoitusta. Henkilöstöhallinnon tietojärjestelmä on ollut kilpailutuksessa Valtiokonttorin ja Hansel Oyn koordinoimana. Tutkimuskeskus on osallistunut järjestelmän vaatimusten määrittelyyn yhteistyössä Kuluttajaviraston kanssa.

Henkilöstöselvitys tehtiin ministeriön käyttöön osana tulosohjausdokumenteja.

Resurssit	2004	2003	2002
Henkilötyövuodet	5,5 htv	5,9 htv	6,1 htv
<b>Kokonaiskustannukset</b>	<b>824 732 €</b>	<b>956 302 €</b>	<b>932 200 €</b>

Kustannuksiin on sisällytetty tietohallinnon, yleishallinnon sekä johdon ja kehittämisen menojen lisäksi koko organisaation yhteiset kustannukset (esim. kiinteistömenot ja poistot). Summa kuvaa yleiskustannusten suuruutta, se on kohdennettu kustannuslaskennassa tutkimukselle ja tietopalvelulle ja sisältyi edellä olleissa taulukoissa toimintaryhmien kokonaiskustannuksiin.

Henkilötyövuodet perustuvat ajankäytön seurantajärjestelmän tietoihin. 5,5 htv on todellinen tehty työaika. Muissa laskelmissa esitetty 4,2 htv on oikaistu luku, joka perustuu virastotyöaikaan ja jonka mukaisesti palkat on maksettu. Oikaisu sisältää koko henkilöstön.

## 2.2.1.2 Yhteenvedo koko viraston osalta

### Laskelmien tausta

Johdon, tietohallinnon ja yleishallinnon menot sekä yhteiset toimintamenot (mm. kiinteistömenot) ja pääomakustannukset on vyörytetty ydintehtäväalueille, joita ovat tutkimus ja tietopalvelu. Kohdentamisperusteena ydintoiminnoille on käytetty ao. toimintojen tehollisen työajan henkilötyöpanoksia (htv).

Tutkimuskeskus saa osan hallintopalveluista palvelutuotantosopimukseen perustuen Kuluttajavirastosta (KUV) maksutta. Tutkimuskeskuksen palvelutuotannosta kuluttajavirastolle aiheutuneet kokonaiskustannukset olivat 97 610 euroa ja palveluihin käytettiin 1,45 htv. Kustannukset alenivat edellisvuodesta 5 % ja henkilötyövuodet 15 %.

Seuraavat laskelmat ja taulukot perustuvat sisäisen kirjanpidon bruttomenoseurantaan sisältäen myös talousarviokirjanpidossa muille kuin tutkimuskeskuksen omille momenteille kirjatut menot. Henkilötyövuositiedot perustuvat ajankäytön seurantajärjestelmän tietoihin. Virasto-työajan ja tehdyn työajan välinen ero 1,3 htv on oikaistu vähentämällä hallinnon henkilötyövuosia.

### Tehtäväalueittainen tarkastelu

Tutkimustoiminnan osuus kokonaistyöajasta on kasvanut aiemmista vuosista.. Koulutukseen ja poissaoloihin on käytetty 8,5 henkilötyövuotta eli 20,8 % kokonaistyöajasta, myös hieman enemmän kuin vuonna 2003. Tietopalveluun ja hallintoon käytetyt työajat pienuivät hieman. Kuluttajavirastosta hallintopalveluina saatava työpanos on vähentynyt edellisvuosista.

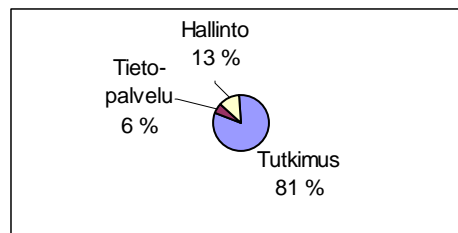
**Henkilötyöpanokset (htv) tehtäväalueittain**

Tehtäväalue	2004		2003		2002	
	htv	%	htv	%	htv	%
tutkimus	26,1	63,8	25,5	61,6	25,7	61,6
tietopalvelu	2,1	5,1	3,2	7,7	2,7	6,5
hallinto, johto ja kehittäminen	4,2	10,3	4,8	11,6	4,5	10,8
koulutus	0,7	1,7	0,7	1,7	0,7	1,7
vuosilomat ja muut poissaolot	7,8	19,1	7,2	17,4	8,1	19,4
KTK yhteensä	40,9	100	41,4	100	41,7	100
KUV:n hallintopalvelut	1,5		1,7		2,0	
Kaikki yhteensä	42,4		43,1		43,7	

Tehollisesta työajasta (yhteensä 32,4 htv) 80,6 % on käytetty vuonna 2004 tutkimukseen eli hieman enemmän kuin vuonna 2003 (76,1 %).

Tehtäväalueittain tehdyn työajan henkilötyövuodet (ilman koulutusta ja poissaoloja) jakautuivat seuraavasti:

	Htv	%
Tutkimus	26,1	80,6 %
Tietopalvelu	2,1	6,5 %
Johto, tietohallinto ja yleishallinto	4,2	13,0 %
Koulutus ja poissaolot	8,5	
Yhteensä	40,9	100 %



Vuosivertailussa tutkimuksen osuus on sekä tuotoista että kustannuksista huomattava. Tutkimuksen osuus kokonaiskustannuksista nousi edellisvuodesta vajaan kaksi %-yksikköä ja vastaavasti tietopalvelun osuus pieneni. Yleiskustannusten osuus kokonaiskustannuksista oli 28,9 % ja osuus pieneni edellisvuosista (33,1 % v. 2003 ja 33 % v. 2002).

#### Ydintehtävääalueiden tuotot 2002 - 2004

Tuotot	Tutkimus			Tietopalvelu		
	2004	2003	2002	2004	2003	2002
Maksullinen toiminta	7 400	17 600	16	6 099	4 664	11 511
Yhteisrahoitteinen toiminta	804 833	700 668	746 923	27 980	0	0
Tuotot yhteensä	812 233	718 268	746 939	34 079	4 664	11 511
Tuotot % kokonaistuotoista	96,0 %	99,4 %	98,5 %	4,0 %	0,6 %	1,5 %

#### Ydintehtävääalueiden kustannukset 2002 - 2004

Kustannukset	Tutkimus			Tietopalvelu		
	2004	2003	2002	2004	2003	2002
Erilliskustannukset	1 836 180	1 749 688	1 735 084	173 826	183 379	154 616
Osuus yhteiskustannuksista	763 316	849 676	843 576	61 416	106 626	88 624
Kokonaiskustannukset	2 599 496	2 599 364	2 578 660	235 242	290 005	243 240
% kokonaiskustannuksista	91,7 %	90,0 %	91,4 %	8,3 %	10,0 %	8,6 %

Suoritteiden luokitus- ja raportointijärjestelmä on uudistettu toimintavuonna eivätkä seuraavissa taulukoissa esitettävät vuosittaiset luvut näin ollen ole täysin vertailukelpoiset. Tutkimushenkilöstön pitämässä esitelmissä on kuitenkin tapahtunut merkittävää lisäystä. Tietopalvelun puolella KULTU-tietokantojen täydentäminen muodostaa mittavimman osuuden suoritteista ja sen suorit määrä näyttää pysyvän vuodesta toiseen varsin samansuuruisena.

#### Ydintehtävääalueiden suoritteet 2002 - 2004

Tutkimuksen suoritteet	2004	2003	2002
Kirjalliset tuotokset	92	77	49
Suulliset tuotokset	302	146	84
Muu asiantuntijatoiminta	106		
<b>Yhteensä</b>	<b>500</b>	<b>223</b>	<b>133</b>

Tietopalvelun suoritteet	2004	2003	2002
Toimitustyö ja tiedottaminen	50	71	55
KULTU-tietokantojen täydentäminen	1350	1400	1590
<b>Yhteensä</b>	<b>1400</b>	<b>1471</b>	<b>1645</b>

#### **Kannattavuus**

Tulossopimuksessa ei asetettu maksullisen toiminnan kannattavuudelle tavoitetta.

Talousarviossa maksullisen toiminnan tavoitteeksi asetettiin 10 000 euroa, ensisijaisena tavoitteena kerryttää tuloja julkaisujen myynnillä ja liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavilla tutkimussuoritteilla.

#### Maksullisen toiminnan tuotot, euroa

Suorite	2003	2002	2002
julkaisut	6 099	4 106	11 000
tutkimukset ja selvitykset	7 400	17 600	-
muut tuotot	-	558	527
<b>yhteensä</b>	<b>13 499</b>	22 264	11 527

Maksullisen toiminnan tuotot ylittyivät hieman ennakoimattoman asiantuntijapalveluiden kysynnän vuoksi. Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltujen tutkimussuoritteiden määrä on ollut yleensä vähäinen ja vuonna 2002 niitä ei ollut lainkaan.

Julkaisujen myyntitulot kasvoivat hieman. Julkaisuja myytiin toimintavuonna 389 kappaletta, 49 %:n lisäys edellisvuoteen. Suuntaus on yllättävä, koska suuri osa uusista julkaisuista on saatavissa sähköisesti ilmaiseksi. Vuoden 2002 julkaisumyynti oli poikkeuksellisen suuri muutaman runsaasti kysytyn julkaisun vuoksi.

#### Myytyjen julkaisujen lukumäärät

vuosi	2004	2003	2002	2001
lukumäärä	389	261	687	420

Koska maksullisen toiminnan tuotot ovat vähäiset, maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei esitetä.

#### *Yhteisrahoitteinen toiminta*

Tutkimus- ja rahoitusstrategian mukaisesti pääpaino rahoituksessa oli yhteishankerahoitteisella toiminnalla ja ponnistukset rahoituksen saamiseksi suuntautuivat nimenomaan yleishyödylliseen yhteiskunta- ja kuluttajapolitiikkaa palvelemaan tutkimukseen.

#### Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

	2004	2003
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	832 813,53	701 535,81
- Hankkeiden erilliskustannukset	1 415 881,86	1 373 166,45
- Hankkeiden osuus yhteiskustannuksista	1 177 487,90	1 220 802,68
<b>Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)</b>	<b>-1 760 556,23</b>	<b>-1 892 433,32</b>
<b>Kustannusvastaavuus, %</b>	<b>32,1 %</b>	<b>27,0 %</b>

Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot lisääntyivät edellisestä vuodesta lähes 19 %. Tuotoilla myös onnistuttiin kattamaan 5 %-yksikköä suurempi osuus kustannuksista kuin edellisellä vuonna.

## 2.2.2 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Vuoden 2004 lopussa tutkimuskeskuksessa oli 42 henkilöä. Henkilöstömäärä lisääntyi yhdellä edelliseen vuoteen verrattuna. Lisäksi vuoden aikana työskenteli kaksi valtionhallinnon korkeakouluharjoittelijaa. Lähtövaihtuvuutta ei vuoden aikana ollut lainkaan.

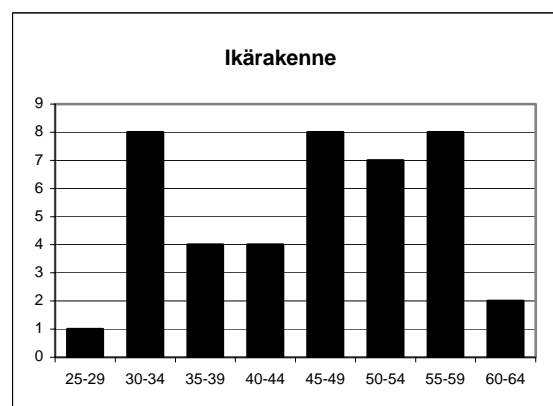
Virkasuhteisia henkilöstöstä oli 64 % ja työsopimussuhteisia 36 %. Vakituksia oli 83 % ja määräaikaaisia 17 %. Määräaikaisten lukumäärä väheni merkittävästi edellisvuodesta, kun kahdeksan määräaikaista tutkijaa vakinaistettiin. Määrä väheni näin ollen myös tulosopimukseen kirjatusta arviosta (15 henkeä).

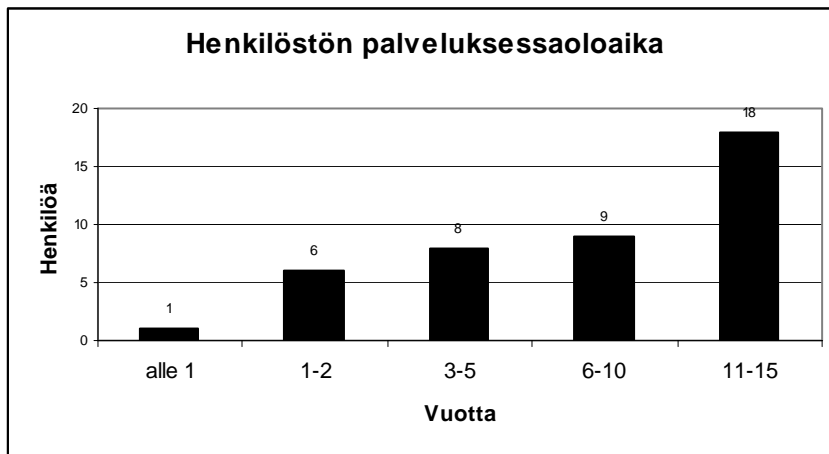
Henkilötyövuosina mitattuna vuoden työpanos oli 40,9 htv, missä on vähennystä edellisvuodesta 0,5 htv. Vähennys johtuu äitiyslomasta ja kahden henkilön osa-aikaisuudesta. Tulosopimuksessa henkilötyövuosien määräksi arvioitiin 43.

Henkilöstötietoja	2004	2003	2002
Henkilöstön lukumäärä vuoden lopussa	42	41	41
Henkilöstön lukumäärän %-muutos	2,4	0,0	10,8
Henkilötyövuosien määrä	40,9	41,4	41,7
Kokoaikaisten henkilöiden %-osuus henkilöstöstä	95,2	92,7	100,0
Määräaikaisten, joilla ei ole organisaatiossa taustavirkkaa tai tehtävää, %-osuus henkilöstöstä	16,7	31,7	39,0
Miesten %-osuus henkilöstöstä vuoden lopussa	16,7	17,1	19,5
Naisten %-osuus henkilöstöstä vuoden lopussa	83,3	82,9	80,5
Keski-ikä vuoden lopussa, vuotta	45,7	45,1	44,8
45 vuoden ikäisten ja vanhempien %-osuus henkilöstöstä vuoden lopussa	59,5	56,1	56,1
Koulutustasoindeksi vuoden lopussa	6,5	6,5	6,2
Tehdyn vuosityöajan %-osuus säännöllisestä vuosityöajasta	78,1	79,7	77,1

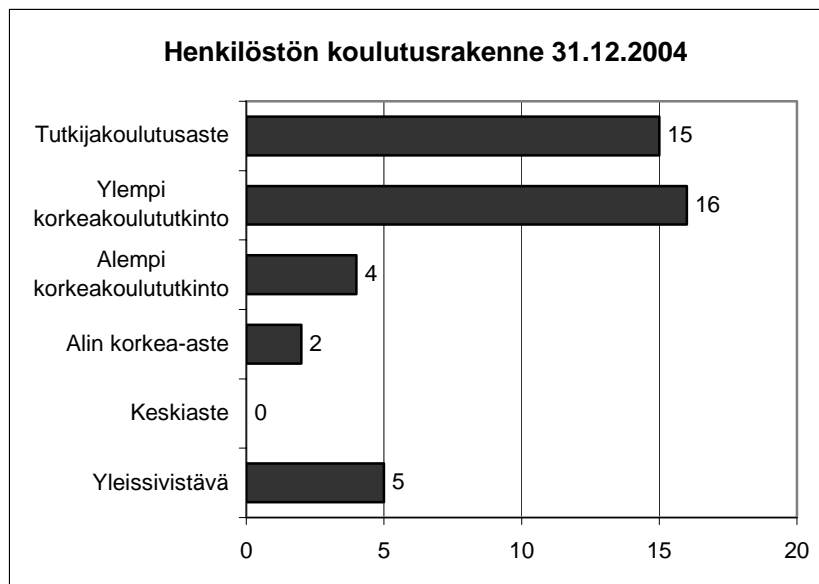
Tutkimuskeskus on naisvaltainen organisaatio. Naisia henkilöstöstä on 83 %. Henkilöstön keski-ikä oli 45,7 vuotta. Kymmenen vuoden sisällä 29 % henkilöstöstä jää vanhuuseläkkeelle (63 v) ja vuoteen 2020 mennessä 43 % nykyisestä henkilöstöstä jää eläkkeelle. Näistä 28 % (5 henkilöä) toimii tulosalueiden johtajina. Seuraavista kaavioista ilmenevät henkilöstön sijoittuminen eri tason tehtäviin, ikärakenne ja palveluksessaoloaika.

Tehtävät	Lkm	%
Johtotehtävissä	7	17
Tutkijat ja asiantuntijat	27	64
Toimistohenkilöt	8	19
<b>Yhteensä</b>	<b>42</b>	<b>100</b>





Henkilöstö on korkeasti koulutettua. Koulutustasoindeksi oli 6,5. Vertailuna vuoteen 2003 kaikkien valtion tutkimuslaitosten koulutustasoindeksi oli 5,7 ja koko valtion henkilöstön koulutustasoindeksi 5,1.



Toimintavuonna seitsemän tutkijaa jatkoi opintoja. Henkilöstöstä 38,0 % oli ylemmän korkeakoulututkinnon ja 35,7 % tutkijakoulutusasteen, lisensiaatti- tai tohtorintutkinnon suorittaneita. Keskeisenä syynä korkeaan koulutustasoindeksiin on se, että tutkimuskeskuksen henkilöstörakenne ei vastaa normaalia valtion virastoa vaan henkilöstö on asiantuntijapainotteinen. Tutkimuskeskus saa osan hallintopalveluista Kuluttajavirastosta, joten oman hallinto- ja muun avustavan henkilöstön määrä on vähäinen.

Henkilöstön tyytyväisyys selvitettiin valtiovarainministeriön tyytyväisyysbarometrillä. Kyselyn vastausprosentti oli 79,5 % (edellisellä kerralla 87,5 %). Seuraavassa esitetään kyselyn tuloksia sekä saatavilla ollutta vuoden 2003 vertailutietoa tutkimuslaitosten ja koko valtionhallinnon tuloksista. Indeksejä tulkittaessa tyydyttävänä tuloksena voidaan pitää indeksiarvoa 3.

Tyytyväisyys (kokonaisindeksi 3,5) oli tutkimuskeskuksessa parempi kuin muissa valtion tutkimuslaitoksissa ja valtion organisaatioissa (vertailutiedot vuodelta 2003). Vuoteen 2003 verrattuna tuloksissa on vain vähäisiä muutoksia. Työyhteisön toimivuus ja johtaminen saivat

pääindeksitasolla hiukan muita indeksejä alemmat arviot ja työn sisältö hiukan korkeamman arvion.

**Työtyytyväisyys 2004. Vertailu vuosiin 2001–2003 ja muihin organisaatioihin 2003.**

Työtyytyväisyysindeksit	KTK 2004	KTK 2003	KTK 2002	KTK 2001	TUTK.LAIT. 2003	VALTIO 2003
Työn sisältö	3,7	3,9	3,9	3,7	3,6	3,7
Johtaminen	3,2	3,5	3,5	3,3	3,1	3,1
Työyhteisön toimivuus	3,4	3,4	3,3	3,2	3,4	3,3
Kehittymisen tuki	3,5	3,7	3,8	3,5	3,2	3,2
Muut organisaatioon liittyvät asiat	3,6	3,7	3,7	3,5	3,3	3,3
<b>Yhteensä</b>	<b>3,5</b>	<b>3,6</b>	<b>3,6</b>	<b>3,4</b>	<b>3,3</b>	<b>3,4</b>

Osaindeksien taustalta heikoimmat arviot saivat edellisvuoden tapaan tasapuolinen kohtelu (2,8) sekä organisaation sisäinen avoimuus ja tiedotus (2,9). Myönteisimpinä asioina henkilöstö piti kuten aiemminkin työtiloja ja työvälineitä (4,4), työn vastuullisuutta, haastavuutta ja mielenkiintoisuutta (4,0) sekä työn itsenäisyyttä ja työn sisältöön vaikuttamista (4,0).

Henkilöstön osaamista ylläpidettiin ja kehitettiin tarjoamalla koulutusmahdollisuuksia. Toimintavuonna henkilöstö osallistui sekä omissa tiloissa että ulkopuolella järjestettyyn koulutukseen 188 työpäivää eli 4,6 pv/htv. Määrä vastaa valtion keskimääräistä henkilöstökoulutusta. Koko henkilöstölle tarjottiin tarpeiden mukaan atk- ja kielikoulutusta sekä ammatillista lisäkoulutusta.

Muu työhyvinvointi ja osaaminen	2004	2003	2002
Sairauspoissaolot, työpäivää/henkilötyövuosi	8,1	6,9	10,8
Lähtövaihtuvuus, toisen työnantajan palvelukseen siirtyneiden henkilöiden lukumäärän %-osuus edellisen vuoden lopun henkilöstöstä	0,0	4,9	0,0
Tulovaihtuvuus, palvelukseen otettujen uusien henkilöiden ja palkattomalta virkavapaalta palanneiden henkilöiden lukumäärän %-osuus edellisen vuoden lopun henkilöstöstä	2,4	7,3	13,5
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden henkilöiden lukumäärän %-osuus edellisen vuoden lopun henkilöstöstä	0,0	2,4	0,0
Koulutuskustannukset (henkilöstökoulutuksen ajan palkat ja muut koulutuskustannukset), euroa/henkilötyövuosi	1 273	1 212	1 195
Työterveyspalvelujen kustannukset bruttona, euroa/henkilötyövuosi	553	382	380
Talousarvion toimintamenot/henkilötyövuosi, euroa	66 319	65 367	51 900

Henkilöstö oli sairauden, lapsen sairauden tai tapaturman takia poissa yhteensä 332 päivää, 8,1 päivää/htv. Luku kasvoi hieman edellisvuodesta (284pv eli 6,9 pv/htv vuonna 2003), yhden pidemmän poissaolon vuoksi. Vastaava sairauspoissaolojen määrä valtiolla on keskimäärin 8,7 päivää/htv.

Työterveyshuollon nettomenot kasvoivat edellisvuodesta merkittävästi. Lisäksi tutkimuskeskus tarjosi henkilöstölle edellisvuosien tapaan työkykyä ylläpitäviä liikuntapalveluita ja virkistystoimintaa sekä tuki työpaikkaruokailua.

## **2.3 Tulosanalyysi ja johtopäätökset**

Tulossopimuksessa tutkimuskeskukselle asetetut vaikuttavuustavoitteet on määritelty pitkän aikavälin yleisinä laadullisina tavoitteina. Myös toiminnalliset tavoitteet ovat laadullisia kuvan lähinnä tutkimuksen teema-alueita. Suorite- ja määräperusteisia tavoitteita ei ole asetettu. Tulossopimus kuvaa yleisellä tasolla sitä laajaa horisontaalista kenttää, jolla tutkimuskeskus on määrätietoisesti jo useana vuonna työskennellyt palvellessaan myös muiden kuin oman hallinnonalan tietotarpeita.

Toimintakertomus puolestaan avaa tutkimuskeskuksen toimialan ja verkottumisen laajuuden sekä yhteistyö- ja rahoituskumppaneiden moninaisuuden. Tutkimuksen vaikuttavuus ja osaminen perustuvat tutkimusryhmien väliseen yhteistyöhön KTK:n sisällä sekä yhteishankkeisiin usean tutkimusorganisaation kanssa. Suoritteiden määrää ja muuta tuloksellisuutta on kuvattu toimintoryhmittäin hyvinkin yksityiskohtaisesti. Laskelmat perustuvat tutkimuskeskuksen sisäiseen suunnitelmaan tavoitteista, ajankäytöstä sekä taloudesta. Tulohajauksen terävöittämiseen liittyen on toimintavuonna käynnistetty sisäinen kehittämistyö mm. suoritettutannon määrittelemiseksi ja mittaamiseksi. Valtiovarainministeriön ja oman hallinnonalan ohjaus osaltaan suuntaa vaikuttavuuden määrittelyä ja mittauksen kehittämistyötä johtaen jatkossa toivottavasti entistä yhdenmukaisempiin käytäntöihin.

Toimintavuonna on nostettu esille monia laajoja horisontaalisia tutkimuksen painoaloja. Tutkimustieto on perustunut usean eri hallinnonalan kysyntään ja se tukee keväällä 2004 valtioneuvoston hyväksymän kuluttajapoliittisen ohjelman toteutusta. Loppuvuodesta käynnistetty strategiatyö tullee asemoimaan tutkimuskeskusta jatkossa aiempaa paremmin tiedontarvitsijoiden käyttöön.

Kuluttajatutkimuskeskuksen tunnettuus ja vaikuttavuus perustuvat myös asiantuntijatoimintaan. Henkilöstön panos julkishallinnon neuvottelukunnissa ja työryhmissä sekä luennoitsijoina ja alustajina on mittavaa. Samoin median kontaktit tutkimuskeskukseen ovat lisääntyneet. Maksuttoman asiantuntijatiedon kysyntä on ajoittain jopa niin runsasta, että resurssien käyttöön uuden tutkimustiedon tuottamiseksi ja muun asiantuntijatiedon käytön välillä on kiinnitettävä kriittisestikin huomiota.

Toiminnan suorassa budjettirahoituksessa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta edellisiin vuosiin verrattuna. Sen suhteellinen osuus toiminnan kokonaisrahoituksesta pieneni edellisvuodesta. Ulkopuolisen rahoituksen hankinnassa onnistuttiin asetettua tavoitetta paremmin. Määräaikaisen projektihenkilöstön asemaa vahvistettiin laatimalla vakinaistamiseen liittyvät periaatteet. Työsuhteiden vakinaistamista on myös tämän jälkeen jatkettu linjausten mukaisesti. Uusi palkkausjärjestelmä otettiin käyttöön loppuvuodesta. Kova kilpailu ulkoisesta yhteishankerahoituksesta sekä em. henkilöstö- ja palkkauspoliittiset toimenpiteet asettivat toimintavuonna ja asettavat myös jatkossa sisäisen budjetin hallinnalle tiukat säästötavoitteet. Säästöjä on etsitty mm. supistamalla toimitiloja ja siirtymällä julkaisutoiminnassa verkkojulkaisuihin. Joustovaraa antava edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha on alimmalla mahdollisella tasolla ottaen huomioon tutkimustoiminnan pitkäjänteisyys ja kilpaillun rahoituksen epävarmuus.

### 3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT JA NIIDEN LIITTEENÄ ANNETTAVAT TIEDOT SEKÄ TILINPÄÄTÖSLASKELMIEN TARKASTELU

#### 3.1 Tilinpäätöslaskelmat

##### KULUTTAJATUTKIMUSKESKUKSEN TUOTTO- JA KULULASKELMA

	1.1.-31.12.2004		1.1.-31.12.2003	
<b>TOIMINNAN TUOTOT:</b>				
Maksullisen toiminnan tuotot	13 498,88		22 264,03	
Muut toiminnan tuotot	<u>804 637,53</u>	<b>818 136,41</b>	<u>663 831,50</u>	<b>686 095,53</b>
<b>TOIMINNAN KULUT:</b>				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	69 983,82		91 131,97	
Henkilöstökulut	1 924 377,03		1 903 775,98	
Vuokrat	232 115,54		227 091,30	
Palvelujen ostot	375 275,24		418 409,66	
Muut kulut	65 886,22		63 856,53	
Poistot	<u>65 740,51</u>	<b>-2 733 378,36</b>	<u>76 088,64</u>	<b>-2 780 354,08</b>
<b>JÄÄMÄ I</b>		<b>-1 915 241,95</b>		<b>-2 094 258,55</b>
<b>RAHOITUSTUOTOT JA KULUT</b>				
Rahoituskulut	<u>-0,23</u>	<b>-0,23</b>	<u>0,00</u>	<b>0,00</b>
<b>JÄÄMÄ II</b>		<b>-1 915 242,18</b>		<b>-2 094 258,55</b>
<b>TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA</b>				
Perityt arvonlisäverot	3 591,97		1 646,86	
Suoritetut arvonlisäverot	<u>-120 984,35</u>	<b>-117 392,38</b>	<u>-135 274,22</u>	<b>-133 627,36</b>
<b>TILIKAUDEN KULUJÄÄMÄ</b>		<b>-2 032 634,56</b>		<b>-2 227 885,91</b>

## KULUTTAJATUTKIMUSKESKUKSEN TASE

VASTAAVAA	31.12.2004		31.12.2003	
<b>KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET</b>				
<b>AINEETTOMAT HYÖDYKKEET</b>				
Aineettomat oikeudet	50 198,00	<b>50 198,00</b>	29 341,00	<b>29 341,00</b>
<b>AINEELLISET HYÖDYKKEET</b>				
Koneet ja laitteet	70 204,00		86 962,00	
Kalusteet	2 858,00	<b>73 062,00</b>	10 424,00	<b>97 386,00</b>
<b>KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ</b>		<b>123 260,00</b>		<b>126 727,00</b>
<b>VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS</b>				
<b>LYHYTAIKAISET SAAMISET</b>				
Myyntisaamiset	345 718,69		194 930,29	
Siirtosaamiset	8 474,25		17 587,05	
Muut lyhytaikaiset saamiset	2 359,15		0,00	
Ennakkomaksut	3 041,36	<b>359 593,45</b>	1 686,31	<b>214 203,65</b>
<b>RAHAT,PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT</b>				
Kassatili	125,10	<b>125,10</b>	108,15	<b>108,15</b>
<b>VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ</b>		<b>359 718,55</b>		<b>214 311,80</b>
<b>VASTAAVAA YHTEENSÄ</b>		<b>482 978,55</b>		<b>341 038,80</b>
		=====		=====
<b>VASTATTAVAA</b>				
<b>OMA PÄÄOMA</b>				
<b>VALTION PÄÄOMA</b>				
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-120 308,29		76 053,69	
Pääoman siirrot	2 180 657,18		2 031 523,93	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-2 032 634,56	<b>27 714,33</b>	-2 227 885,91	<b>-120 308,29</b>
<b>VIERAS PÄÄOMA</b>				
<b>LYHYTAIKAINEN</b>				
Ostovelat	49 710,99		64 093,60	
Tilivirastojen väliset tilitykset	46 111,31		45 138,98	
Edelleen tilittävät erät	31 096,85		31 654,77	
Siirtovelat	328 345,07		317 159,74	
Muut lyhytaikaiset velat	0,00	<b>455 264,22</b>	3 300,00	<b>461 347,09</b>
<b>VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ</b>		<b>455 264,22</b>		<b>461 347,09</b>
<b>VASTATTAVAA YHTEENSÄ</b>		<b>482 978,55</b>		<b>341 038,80</b>
		=====		=====

TALOUSARVION TOTEUTUMALASKELMA

Varainhoitovuosi 2004

		Edellinen tilinpäätös	Talousarvio	Tilinpäätös	Vertailu talousarvio/tilinpäätös
		31.12.2003	31.12.2004	31.12.2004	
<b>TULOARVIOTILIT</b>					
11.04.01	Arvonlisävero	1 646,86	3 591,97	3 591,97	0,00
<b>TULOARVIOTILIT YHTEENSÄ</b>		<b>1 646,86</b>	<b>3 591,97</b>	<b>3 591,97</b>	<b>0,00</b>
<b>MENOARVIOTILIT</b>					
29.88.50	Suomen Akatemia (S3V)	9 720,00	25 260,00	25 260,00	0,00
30.01.19	Arvonlisäveromenot (MMM) (A)	686,42	0,00	0,00	0,00
30.04.27	MMM Elintarvikeklusteri (S3V)	18 822,00	0,00	0,00	0,00
32.10.19	Arvonlisäveromenot (KTM) (A)	134 587,80	120 984,35	120 984,35	0,00
32.20.24	KTK toimintamenot (S2V)	1 780 000,00	1 834 000,00	1 834 000,00	0,00
<b>MENOARVIOTILIT YHTEENSÄ</b>		<b>1 943 816,22</b>	<b>1 980 244,35</b>	<b>1 980 244,35</b>	<b>0,00</b>
<b>TILIKAUDEN ALIJÄÄMÄ</b>		<b>-1 942 169,36</b>	<b>1 976 652,38</b>	<b>-1 976 652,38</b>	<b>0,00</b>

### 3.2 Tilinpäätöslaskelmien liitteenä annettavat tiedot

#### Liite 1: SELVITYS SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEISTA JA NIIDEN MUUTOKSISTA

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu tilivirastossa yhdenmukaisin perustein käyttöomaisuushyödykkeiden taloudellisen käyttöiän mukaisina tasapoistoina alkuperäisestä hankintahinnasta.

Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet eivät ole muuttuneet varainhoitovuoden aikana.

**Suunnitelman mukaiset poistoaajat ovat:**

**Käyttöomaisuus:**

Omaisuusryhmä	Poistomenetelmä	Poistoaika vuotta	Vuotuinen poisto %	Jäännösarvo
<b>Aineettomat hyödykkeet</b>				
Aineettomat oikeudet	Tasapoisto	5 vuotta	20 %	0 %
<b>Aineelliset hyödykkeet</b>				
Atk-laitteet	Tasapoisto	3 vuotta	33,33%	0 %
Muut koneet ja laitteet	Tasapoisto	5 vuotta	20 %	0 %
Kalusteet	Tasapoisto	5 vuotta	20 %	0 %
Muut aineelliset hyödykkeet	Tasapoisto	5 vuotta	20 %	0 %

#### Liite 2: HENKILÖSTÖKULUT JA LUONTOISEDUT SEKÄ LOMAPALKKAVELAT

HENKILÖSTÖKULUT JA LUONTOISEDUT	1.1.2004 - 31.12.2004 euroa
Palkat ja palkkiot	1 527 068,31
Luontoisedut	0,00
Eläkekulut	286 970,23
Muut henkilöstösivukulut	110 338,49
<b>Yhteensä</b>	<b>1 924 377,03</b>

Palkat ja palkkiot sisältää palkkioita ja työkorvauksia 38 635,00 euroa  
Tulospalkkioita ei ole maksettu.

LOMAPALKKAVELAT	1.1.2004	31.12.2004	Muutos euroa
Lomapalkkavelka	244 269,48	258 474,76	<b>14 205,28</b>
Henkilösivukuluvelka	63 688,38	66 963,06	<b>3 274,68</b>
<b>Lomapalkkavelat yhteensä</b>	<b>307 957,86</b>	<b>325 437,82</b>	<b>17 479,96</b>

**Liite 3: KÄYTTÖOMAISUUDEN HANKINTAMENOJEN JA MUIDEN PITKÄ-  
VAIKUTTEISTEN MENOJEN MUUTOKSET (euroa)**

KÄYTTÖOMAISUUS	Aineettomat hyödykkeet	
	Aineettomat oikeudet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2004	126 057	126 057
Lisäykset	36 137	36 137
Vähennykset	-	-
<b>Hankintameno 31.12.2004</b>	<b>162 194</b>	<b>162 194</b>
Kertyneet poistot 1.1.2004	96 716	96 716
Vähennysten kertyneet poistot	-	-
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	15 280	15 280
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	-	-
Tilikauden arvonalennukset	-	-
<b>Kertyneet poistot 31.12.2004</b>	<b>111 996</b>	<b>111 996</b>
Arvonkorotukset	-	-
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.2004</b>	<b>50 198</b>	<b>50 198</b>

KÄYTTÖOMAISUUS	Aineelliset hyödykkeet		
	Koneet ja laitteet	Kalusteet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2004	364 224	55 570	419 794
Lisäykset	26 137		26 137
Vähennykset	-	-	-
<b>Hankintameno 31.12.2004</b>	<b>390 361</b>	<b>55 570</b>	<b>445 931</b>
Kertyneet poistot 1.1.2004	277 262	45 146	322 408
Vähennysten kertyneet poistot	-	-	-
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	42 895	7 566	50 461
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	-	-	-
Tilikauden arvonalennukset	-	-	-
<b>Kertyneet poistot 31.12.2004</b>	<b>320 157</b>	<b>52 712</b>	<b>372 869</b>
Arvonkorotukset	-	-	-
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.2004</b>	<b>70 204</b>	<b>2 858</b>	<b>73 062</b>

**Liite 4: ARVONKOROTUKSET**

Tilivirastossa ei ole tehty arvonkorotuksia.

**Liite 5: MYÖNNETYT VARAINHOITOVUODEN PÄÄTTYESSÄ VOIMASSA OLLIET LAINAT**

Tilivirasto ei ole myöntänyt lainoja.

**Liite 6: MYÖNNETYT VARAINHOITOVUODEN PÄÄTTYESSÄ VOIMASSA OLLIET VALTIONTAKAUKSET, VALTION TAKUUT JA MUUT VASTUUSITOUMUKSET****Leasingvastuut (euroa)**

Sitoumus	Tulevana tili- kautena mak- settavat	Myöhemmin maksettavat	Sitoumukset yhteensä
Leasingvastuut 31.12.2004			
- Kopiokoneet	6 366	7 232	13 598
- Atk-laitteet	1 658		1 658
<b>Leasingvastuut yhteensä</b>	<b>8 024</b>	<b>7 232</b>	<b>15 256</b>

**Liite 7: PERUSTE, JONKA MUKAISTA KURSSIA ON KÄYTETTY MUUNNETTAESSA ULKOMAAANRAHAN MÄÄRÄISET VELAT, SAAMISET JA MUUT SITOUMUKSET SUOMEN RAHAKSI**

Siirtovelloissa olevat ulkomaanrahan määräiset ostovelat on arvostettu maksu-  
maksupäivän eurokurssin mukaan.

**Liite 8: HALLINNASSA OLEVAT ERI YHTIÖIDEN ERILAJISET OSAKKEET JA OSUUKSET SEKÄ MUUT OSAKKEISIIN RINNASTETTAVAT ARVOPAPERIT**

Tiliviraston taseessa ei ole osakkeita, osuuksia eikä muita arvopapereita.

**Liite 9: HALLINNASSA OLEVA KANSALLISOMAISUUS, JOTA EI OLE MERKITYY TASEESEEN**

Tilivirastolla ei ole kansallisomaisuutta, jota ei ole merkitty taseeseen.

**Liite 10: SELVITYS KIRJANPIDON TÄYDENTÄMISESTÄ TILINPÄÄTÖKSESSÄ TALOUSARVIOASETUKSEN 42 f §:n 2 MOMENTISSA TARKOITETULLA TAVALLA**

Tilivirastolla ei ole yllämainitussa momentissa tarkoitettuja menoja.

**Liite 11: ERITTELY SEURAAVAAN VARAINHOITOVUOTEEN SIIRRETYISTÄ MÄÄRÄRAHOISTA, EUROA**

<b>SIIRRETYT MÄÄRÄRAHAT</b>	<b>Alkusaldo 1.1.2004</b>	<b>Kertymä vuoden aikana</b>	<b>Saldo 31.12.2004</b>
4.03.29.88.50 Suomen Akatemia v.2003 (S3V)	2 916,00	2 916,00	0,00
4.03.32.20.24 KTK toimintamenot v.2003 (S2V)	330 934,51	330 934,51	0,00
4.04.32.20.24 KTK toimintamenot v.2004 (S2V)	0,00	-298 815,29	298 815,29
<b>Siirretyt määrärahat yhteensä</b>	<b>333 850,51</b>	<b>35 035,22</b>	<b>298 815,29</b>

**Liite 12: TALOUSARVIOSSA MYÖNNETYT VALTUUDET SEKÄ NIIDEN KÄYTTÖ JA KÄYTÖSTÄ AIHEUTUVAT MENOT**

Virastolla ei ole talousarviossa myönnettyjä valtuuksia

**Liite 13: TILINPÄÄTÖKSEN TÄSMÄYTYSLASKELMA 31.12.2004**

	<b>Euroa</b>
<b>1. Kulujäämä</b>	<b>-2 032 634,56</b>
<b>2. Kirjaukset, jotka ovat mukana tuotto-/kulujäämässä, mutta eivät talousarvion yli- tai alijäämässä.</b>	<b>Debet + /Kredit -</b>
2.1 Liikekirjanpidon tuotot ja kulut, joita ei kirjata talousarviokirjanpitoon	83 220,47
2.2 Liikekirjanpidon tuotot ja kulut, jotka on kirjattu talousarviokirjanpidon-tililuokassa joko talousarvio- tai siirretyn määrärahan tilille kirjaamista odottavien erien tileille	0,00
2.3 Liikekirjanpidon tuotot, kulut ja tekniset kirjaukset, jotka on kirjattu talousarviokirjanpidon tililuokassa siirrettyjen määrärahojen tileille	35 035,22
2.4 Liikekirjanpidon tuotot, kulut ja tekniset kirjaukset, jotka on kirjattu talousarviokirjanpidon tililuokassa rästien erittelytileille	0,00
2.5 Liikekirjanpidon tuotot ja kulut, jotka on kirjattu talousarviokirjanpidon tililuokassa ulkopuolisen rahoituksen tilille	0,00
<b>3. Kirjaukset, jotka eivät ole mukana tuotto-/kulujäämässä, mutta ovat mukana talousarvion yli- tai alijäämässä</b>	<b>Debet - /Kredit +</b>
3.1 Liikekirjanpidon tasetilikirjaukset, jotka on kirjattu talousarviotulona tai -menona	-62 273,51
<b>4. Yhteensä</b>	<b>-1 976 652,38</b>
<b>5. Talousarvion alijäämä</b>	<b>-1 976 652,38</b>
<b>6. Ero</b>	<b>0,00</b>

**Liite 14: OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET**

<b>OMA PÄÄOMA (euroa)</b>	<b>2004</b>	<b>2003</b>
<b>Valtion pääoma 1.1.1998</b>	0,00	0,00
<b>Edellisten tilikausien pääoman muutos 1.1.</b>	<b>76 053,69</b>	<b>-187 327,06</b>
Tilinavaussiirto (Tilikauden kulujäämä)	-2 227 885,91	-2 104 424,94
Tilinavaussiirto (Pääoman siirrot)	2 031 523,93	2 367 805,69
<b>Edellisten tilikausien pääoman muutos 31.12.</b>	<b>-120 308,29</b>	<b>76 053,69</b>
<b>Pääoman siirrot 1.1.</b>	<b>2 031 523,93</b>	<b>2 367 805,69</b>
Tilinavaussiirto	-2 031 523,93	-2 367 805,69
Siirrot valtion yleisiltä maksuliikemenotileiltä	2 901 051,13	2 868 409,40
Siirrot valtion yleisille maksuliiketulotileille	-720 393,95	-836 885,47
<b>Pääoman siirrot 31.12.</b>	<b>2 180 657,18</b>	<b>2 031 523,93</b>
<b>Tilikauden kulujäämä 1.1.</b>	<b>-2 227 885,91</b>	<b>-2 104 424,94</b>
Tilinavaussiirto	2 227 885,91	2 104 424,94
Tilikauden kulujäämän siirto taseeseen	-2 032 634,56	-2 227 885,91
<b>Tilikauden kulujäämä 31.12.</b>	<b>-2 032 634,56</b>	<b>-2 227 885,91</b>
<b>Valtion pääoma yhteensä 31.12.</b>	<b>27 714,33</b>	<b>-120 308,29</b>

Tilivirastolla ei ole aloittavan taseen hyväksymisen jälkeen tuloina ja menoina kirjattuja omaisuus- ja velkaeria.

**Liite 15: TUOTTO- JA KULULASKELMAAN KIRJATTAVA TALOUSARVION ULKOPUOLINEN RAHOITUS**

Tilivirastolla ei ole tuotto- ja kululaskelmaan kirjattavaa talousarvion ulkopuolista rahoitusta.

**Liite 16: TASEESEEN SISÄLTYVÄT RAHASTOIDUT VARAT**

Tilivirastolla ei ole taseeseen sisältyviä rahastoituja varoja.

**Liite 17: TASEESEEN SISÄLTYMÄTTÖMÄT TILIVIRASTON HALLINNOIMAT RAHASTOIDUT VARAT, SÄÄTIÖT JA YHDISTYKSET**

Tilivirastolla ei ole taseeseen sisällyttömiä tiliviraston hallinnoimia rahastoituja varoja, säätiötä eikä yhdistyksiä.

**Liite 18: ARVIOMÄÄRÄRAHOJEN YLITYKSET JA NIIDEN PERUSTELUT**

Tilivirastolla ei ole arviomäärärahojen ylityksiä.

**Liite 19: MENOMOMENTIN KÄYTTÖ VAKIOSISÄLLÖSTÄ POIKKEAVAAN KÄYTTÖTARKOITUKSEEN**

<b>Momentti</b>	<b>LKP-ryhmä</b>	<b>Euroa</b>	<b>Muu määre</b>
<b>29.88.50 Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (S3V)</b>			
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus:	41 Henkilöstökulut	22 100,00	1,083 htv
Määrärahaa saa käyttää Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin liittyviin palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin.	49 Sisäiset kulut	3 160,00	
	<b>Yhteensä</b>	<b>25 260,00</b>	
<b>403.29.88.50 Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (S3V)</b>			
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus:	41 Henkilöstökulut	2 550,00	0,125 htv
Määrärahaa saa käyttää palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin sekä Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin liittyvien laitehankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin.	49 Sisäiset kulut	366,00	
	<b>Yhteensä</b>	<b>2 916,00</b>	

### 3.3 Tilinpäätöslaskelmien analyysi

#### 3.3.1 Rahoituksen rakenneanalyysi

Toiminnan rahoituksesta talousarvion kautta tuli 69 % ja tulorahoituksena 31 %. Tulorahoituksen osuus toiminnan rahoituksesta on kasvanut vuodesta 2002 lähtien. Tulorahoitus sisältää myös muiden talousarviotilien käytön. Siirtomäärärahoja on jouduttu useana vuonna käyttämään toiminnan rahoitukseen, mutta vuonna 2004 merkittävästi vähemmän kuin aiemmin. Syynä on se, että siirtomäärärahaa ei enää yksinkertaisesti ole käytettäväksi: se on minimissään. Siirtomäärärahan vaikutus huomioon ottaen budjettirahoituksen osuus on supistunut vuodesta 2002.

Rahoituslähde	2004	%	2003	%	2002	%
<b>Talousarviossa myönnetty</b>	<b>1 834 000</b>	<b>68 %</b>	1 780 000	66 %	1 765 000	65 %
<b>Käytetty siirtomääräraha</b>	<b>32 000</b>	<b>1 %</b>	202 000	7 %	197 000	7 %
<b>Tulorahoitus yhteensä</b>	<b>846 000</b>	<b>31 %</b>	723 000	27 %	759 000	28 %
<b>RAHOITUS YHTEENSÄ</b>	<b>2 712 000</b>	<b>100 %</b>	2 705 000	100 %	2 721 000	100 %

Tulorahoituksesta valtaosa on julkista, yhteistoiminnan tutkimusrahoitusta. Rahoittajatahoissa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Suurimpina rahoittajina olivat aiempien vuosien tapaan maa- ja metsätalousministeriö, Tekes, ja kauppa- ja teollisuusministeriö sekä uutena rahoittajana Sitra. Ulkomaisen tulorahoituksen määrä on supistunut merkittävästi vuodesta 2002 lähtien.

Tulorahoituksen lähde	2004	%	2003	%	2002	%
Julkinen tulorahoitus	<b>770 000</b>	91 %	579 000	80 %	603 000	79 %
Muu kotimainen tulorahoitus	<b>60 000</b>	7 %	57 000	8 %	41 000	5 %
Ulkomainen tulorahoitus	<b>10 000</b>	1 %	82 000	11 %	103 000	14 %
<b>Tutkimusrahoitus yhteensä</b>	<b>840 000</b>	<b>99 %</b>	<b>718 000</b>	99 %	<b>747 000</b>	98 %
<b>Julkaisumyynti ja muut tulot</b>	<b>6 000</b>	<b>1 %</b>	<b>5 000</b>	1 %	<b>12 000</b>	2 %
<b>TULORAHOTUS YHTEENSÄ</b>	<b>846 000</b>	<b>100 %</b>	<b>723 000</b>	100 %	<b>759 000</b>	100 %

### 3.3.2 Talousarvion toteutumisen analyysi

Talousarvion toteuma käytettyjen määrärahojen osalta esitetään oheisessa taulukossa.

#### TALOUSARVION TOTEUTUMALASKELMAN TÄYDENTÄMINEN v. 2004

Talousarviotili	Määräraha tai tuloarvio		Käytettävissä	Käytetty, kertynyt, tai peruutettu	Siirretty seuraavalle vuodelle	Vertailu talousarvioon
	Varainhoitovuodelta	Edellisiltä vuosilta				
<b>29.88.50</b> Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (S3V)	<b>25 260,00</b>	<b>2 916,00</b>	<b>28 176,00</b>	<b>28 176,00</b>	<b>0,00</b>	
<b>32.20.24</b> Toimintamenot (S2V) Bruttomenot	<b>2 634 000,00</b>	<b>330 934,51</b>	<b>2 964 934,51</b>	<b>2 684 255,63</b>		
-bruttotulot	<b>-800 000,00</b>		<b>-800 000,00</b>	<b>-818 136,41</b>		
=nettomenot	<b>1 834 000,00</b>	<b>330 934,51</b>	<b>2 164 934,51</b>	<b>1 866 119,22</b>	<b>298 815,29</b>	

Vuoden 2004 toteutuneet bruttomenot rahoitettiin nettomäärärahalla 1 834 000 euroa, saadulla tulo-rahoituksella 818 136 euroa ja siirtomäärärahalla. Siirtomääräraha pieneni edellisvuodesta 32 119 euroa. Toimintavuonna käytettiin 10 % edelliseltä vuodelta siirtyneestä määrärahasta. Lisäksi käytettiin Suomen Akatemian määrärahoja yhteensä 28 176 euroa.

#### Talousarviotilin toteuma 2004, vertailu vuosiin 2002 ja 2003

Talousarvio	2004	2003	2002
Bruttomenot	2 634 000	2 645 500	2 370 000
- Bruttotulot	-800 000	-865 500	-605 000
Nettomenot	1 834 000	1 780 000	1 765 000
+ Siirtomääräraha	330 934	533 328	730 521
<b>Käytettävissä määrärahaa</b>	<b>2 164 934</b>	<b>2 313 328</b>	<b>2 495 521</b>

Toteutunut	2004	2003	2002
Bruttomenot	2 684 255	2 668 513	2 697 796
- Bruttotulot	-818 136	-686 120	-735 603
Nettomenot	1 866 119	1 982 393	1 962 193
<b>Siirtomäärärahaa jää</b>	<b>298 815</b>	<b>330 935</b>	<b>533 328</b>
<b>Siirtomääräraha % menoista</b>	<b>11,1 %</b>	<b>12,4 %</b>	<b>19,8 %</b>

Toimintavuodelta vuodelle 2005 säästyvä siirtomääräraha on 298 815 euroa. Siirtomäärärahan suuruus on noin 11 % viraston bruttomenoista. Se edustaa noin yhden kuukauden menoja.

Siirtomäärärahan pienentäminen on tapahtunut suunnitelmallisesti tavoitteena se taso, joka tulosohjausneuvotteluissa on tutkimuskeskukselle asetettu. Nyt saavutettu taso edustaa kuitenkin nettobudjetoidussa tutkimusorganisaatiossa pienintä mahdollista tasoa.

Siirtomäärärahan tulisi mahdollistaa monivuotisten tutkimushakemusten valmistelu ja rahoitusneuvottelujen käyminen. Tutkimuskeskuksen tulee pystyä pitämään tutkimushenkilöstö koko suunnittelu- ja rahoituspäätösten odotusajan, jona aikana he voivat käynnistää ao. hankkeen budjettirahoituksen turvin tai vaihtoehtoisesti valmistella tai tehdä muuta tutkimushan-

ketta. Tutkimus- ja henkilöstöpoliittisin perustein tutkimushenkilöstöä ei ole perusteltua sanoa irti rahoituspäätösten odotteluajaksi. Mittavien tutkimuskokonaisuuksien rahoituspäätösten valmistelu on hidas prosessi, sillä rahoituspäätösten saaminen voi kestää yli vuoden.

### 3.3.3 Tuotto- ja kululaskelman analyysi

Toimintavuoden tulotavoite oli 800 000 euroa, josta 790 000 euroa yhteistoiminnan ja 10 000 euroa maksullisen toiminnan tuottoja. Kuluttajatutkimuskeskuksen tuotot olivat 818 136 euroa. Kokonaistulotavoite ylittyi hieman sekä maksullisessa että yhteisrahoitteisessa toiminnassa. Tuotoista 98,4 % oli yhteistoiminnan tuottoja. Julkaisujen myyntituotot kasvoivat hieman, mutta vastaavasti vaikeasti ennakoitavien toimeksiantojen (tutkimukset ja selvitykset) tuotot laskivat.

Toiminnan kulut olivat toimintavuonna noin 2,7 milj. € Kulut pienenevät hieman edellisvuodesta. Kulujen pieneminen johtuu keskeisimmin palvelu- ja tavaraostojen vähenemisestä. Virkasuhdepalkat olivat noin 1,1 milj. € ja työsuhdepalkat 0,42 milj. €

**Toiminnan kulut 2004, vertailu vuosiin 2002 ja 2003**

Kulut	2004	%	2003	%	2002	%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	69 984	2,6 %	91 132	3,3 %	87 782	3,2 %
Henkilöstökulut	1 924 377	70,4 %	1 903 776	68,5 %	1 878 009	69,5 %
Vuokrat	232 116	8,5 %	227 091	8,2 %	235 616	8,7 %
Palvelujen ostot	375 275	13,7 %	418 410	15,0 %	364 799	13,5 %
Muut kulut	65 886	2,4 %	63 856	2,3 %	85 231	3,2 %
Poistot	65 740	2,4 %	76 089	2,7 %	51 713	1,9 %
<b>Yhteensä</b>	<b>2 733 378</b>	<b>100 %</b>	<b>2 780 354</b>	<b>100 %</b>	<b>2 703 150</b>	<b>100 %</b>

Vuokrat ovat pääosin toimitilan vuokraa. Painatuspalvelut vähenivät 41 000 eurolla sähköisten julkaisujen ja pienemmän julkaisumäärän vuoksi. Tutkimus-, käänös- ja muiden asiantuntijapalveluiden ostot pienenevät hieman edellisvuodesta. Niihin käytettiin toimintavuonna 204 421 euroa, josta palkkausjärjestelmän kehittämiseen 3 900 euroa. Tutkimuspalveluista noin 62 100 euroa on läpikulueriä, kun tutkimuskeskus toimi yhdessä tutkimushankkeessa koordinaattorina.

Sisäiseen budjettiin verrattuna sekä budjetoidut tuotot että menot alittuivat. Nettona ero suunniteltuun oli 128 705 euroa eli toimintavuoden talous oli hieman ennakoitua parempi.

### 3.2.4 Taseen analyysi

Taseessa omaisuudesta merkittävin osuus on edelleen atk-laitteisiin ja -ohjelmistoihin sidottu omaisuus. Toimintavuoden aikana hankittiin ao. omaisuutta yhteensä noin 47 600 euron edestä (22 000 euroa v. 2003). Atk-laitteiden ja ohjelmistojen osuus taseen arvosta on lähes 80 000 euroa eli 65 % käyttöomaisuuden arvosta.

Myyntisaamisten suuruus johtuu tulolaskutuksen painottumisesta joulukuulle. Vieraasta pääomasta suurin erä on edellisvuosien tapaan siirtovelkoihin sisältyvä lomapalkkavelka, reilut 325 000 euroa.

## 4. SISÄINEN VALVONTA

Kuluttajatutkimuskeskuksella on kuluttajaviraston kanssa palvelutuotosopimus, jonka perusteella tutkimuskeskus saa maksutta hallintopalveluita. Sen mukaan kuluttajavirasto tuottaa tutkimuskeskukselle seuraavat taloushallinnon palvelut:

- maksuliike ja kirjanpito
- palkanlaskenta ja maksatus
- sairauspoissaolojen Kela-korvausten hoitaminen
- talouden seuranta ja raportointi
- kirjanpidon menetelmäkuvausten laatiminen
- taloussäännön mukaiset tilivirastotehtävät.

Toimintavuonna noudatettiin vuonna 2001 päivitettyä sopimusta. Uutta sopimusta ei ole allekirjoitettu, mutta virastojen välillä on käyty useita neuvotteluja yhteistyön tehostamiseksi. Neuvottelut ovat koskeneet mm. sähköisten tietojärjestelmien kehittämistä.

Toiminnassa noudatettiin Kuluttajatutkimuskeskuksen taloussääntöä (15.6.2002). Sen mukaisesti tutkimuskeskus vastaa itsenäisenä tilivirastona toimintansa ja taloutensa suunnittelusta, tilijaottelusta, sisäisestä budjetoinnista sekä määrärahojen käytön seurannasta. Taloussääntö uudistetaan, kun tutkimuskeskus siirtyy sähköiseen ostolaskujen käsittelyyn alkuvuodesta 2005. Tällöin luovutaan maksumääräysmenettelystä sähköisten laskujen osalta.

Sisäisiä ohjeita, mm. työjärjestystä, ei ole uudistettu toimintavuonna. Hankintatoimen ohjesäännön laatiminen on edelleen kesken.

Kuluttajatutkimuskeskuksessa ei ole sisäistä tarkastusta. Hankintojen, laskutuksen ja määrärahojen käytön sisäinen valvonta perustuu työjärjestykseen, vuotuisessa toimintasuunnitelmassa tehtyihin esimiesvastuutuksiin sekä taloussäännön pohjalta annettuihin nimenkirjoitus-oikeuksiin. Menojen hyväksymisoikeus on rajattu johtajalle, hänen sijaiselleen ja kehitysjohtajalle.

Johtokunnalle on sisäisten ohjesääntöjen mukaisesti tehty puolivuositain selvitykset edustusmenojen käytöstä ja johtajan virkamatkoista. Niihin ei ole ollut huomautettavaa.

## 5. ALLEKIRJOITUKSET

Tilinpäätös on hyväksytty Helsingissä 11. p:nä maaliskuuta 2005

Kuluttajatutkimuskeskuksen johtokunta

Paavo Okko  
puheenjohtaja

Tero Kuitunen

Pirjo Laaksonen

Taina Nikula

Pirjo Siiskonen

Petteri Repo

Eila Kilpiö

**Sarakkeiden selitteet**

<b>Kotitaloudet palveluiden tuottajina ja käyttäjinä</b>	<b>10</b>
<b>Kuluttajat muuttuvassa elintarviketaloudessa</b>	<b>11</b>
<b>Uuden teknologian markkinat ja käyttäjätarpeet</b>	<b>12</b>
<b>Hintaerot ja kilpailullisuus markkinoilla</b>	<b>13</b>
<b>Asiantuntijatoiminta</b>	<b>Muut</b>

<b>Julkaisut</b>	<b>10</b>	<b>11</b>	<b>12</b>	<b>13</b>	<b>Muut</b>	<b>Yhteensä</b>
Artikkelit kotimaisissa ja kv. kausijulkaisuissa	4	2	7	6		<b>19</b>
<b>Kirjat, kirjankappaleet, raportit ja konferenssijulkaisut</b>						
- Luvut ja artikkelit kotim. ja kv. kirjoissa ja raporteissa	3	4	13	3	1	<b>24</b>
- Kotimaiset ja ulkomaiset kirjat			1			<b>1</b>
- Luvut ja artikkelit kotim. ja kv. konferenssijulkaisuissa	3	2	5	1	1	<b>12</b>
Lehtikirjoitukset	6	7	6	3	1	<b>23</b>
Väitöskirjat ja opinnäytteet						<b>0</b>
<b>KTK:n julkaisut</b>						
- Julkaisut	2	1	1	5		<b>9</b>
- Työselosteet	1	1	2			<b>4</b>
- Kirjat						<b>0</b>
<b>Yhteensä</b>	<b>19</b>	<b>17</b>	<b>35</b>	<b>18</b>	<b>3</b>	<b>92</b>

<b>Asiantuntijatoiminta</b>	<b>10</b>	<b>11</b>	<b>12</b>	<b>13</b>	<b>Muut</b>	<b>Yhteensä</b>
<b>Suulliset tuotokset</b>						
- Esitelmät kansainvälisissä konferensseissa	5	7	8	3	1	<b>24</b>
- Esitelmät kotimaisissa konferensseissa	5	3	8	1		<b>17</b>
- Esitelmät asiantuntijayleisölle	8	12	24	3	8	<b>55</b>
- Yleistajuiset esitelmät	1	5	16	1		<b>23</b>
<b>Opetus</b>						
- Luennot	4	8	9	5		<b>26</b>
- Luentosarjat		1	2			<b>3</b>
- Opinnäytetöiden tarkastukset	3	1	4			<b>8</b>
- Opinnäytetöiden ohjaukset	1	1	9			<b>11</b>
<b>Akateemiset luottamustehtävät</b>						
- Akateemisen lehden toimituksen/toimituskunnan jäsenyys		1	2			<b>3</b>
- Konferenssien järjestelytoimikunnat	1		5			<b>6</b>
- Tieteellisten seurojen luottamustehtävät	1	1	2		1	<b>5</b>
- Lausunnot	2		2			<b>4</b>
- Refereenä toimiminen		1	10	6		<b>17</b>
<b>Muu asiantuntijatoiminta</b>						
- Neuvottelukuntien jäsenyydet	3	3			11	<b>17</b>
- Komiteoiden ja työryhmien jäsenyydet	7	3	3	2	1	<b>16</b>
- Asiantuntijana toimiminen	10	5	1	1		<b>17</b>
- Tutkimusten johto-, seuranta- ja ohjausryhmät			6		10	<b>16</b>
- Annetut lausunnot, muistiot, kannanotot	1		1	1		<b>3</b>
<b>Esiintyminen mediassa</b>						
- Esiintyminen ja haastattelut sähköisessä mediassa	23	8	12	13		<b>56</b>
- Haastattelut lehdissä	30	15	24	10	2	<b>81</b>
<b>Yhteensä</b>	<b>105</b>	<b>75</b>	<b>148</b>	<b>46</b>	<b>34</b>	<b>408</b>

<b>Julkaisut ja asiantuntijatoiminta yhteensä</b>	<b>124</b>	<b>92</b>	<b>183</b>	<b>64</b>	<b>37</b>	<b>500</b>
---	------------	-----------	------------	-----------	-----------	------------

## Tutkimus- ja tietopalveluprojektien 2004 kuvaukset

### Tutkimusprojektit 2004

#### *Kotitaloudet palveluiden tuottajina ja käyttäjinä*

##### *Kotitalouspalvelujen kysynnän kasvu haastaa kehittämään markkinoita*

Kotitöiden ulkoistamisen edellytyksien ja esteiden tutkimus saatiin päätökseen vuoden 2004 lopulla. Kotitalouksien asenteet palvelujen ostamiseen ovat muuttuneet myönteisemmiksi. Kotitalousvähennys mahdollistaa myös keskituloisten palvelujen oston. Siivouksen, remonttien ja hoivapalvelujen ohella tietotekniikan laitteiden ja ohjelmistojen asennus- ja huoltopalveluille on kysyntää. Palvelujen markkinoinnissa tulisi kiinnittää huomiota luotettavuuteen ja laadun ennakoitavuuteen. Tutkimus julkaistaan Sitran raportteja -sarjassa maaliskuussa 2005.

##### *Ensimmäinen kansallinen kotitaloustuotannon satelliittitili valmistumassa*

Kotitaloustuotannon satelliittitili vuodelle 2001 valmistuu vuoden 2005 alkupuoliskolla. Tili on laadittu yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa. Satelliittitili kuvaa kotitalouksien omaan käyttöönsä tuottamien palvelujen arvoa ja määrää. Tilit on laadittu eri kotitaloustyypeille ja jaoteltu myös tehtävien mukaisesti asumispalvelujen ja aterioiden tuotantoon, vaatehuoltoon ja hoivan tuottamiseen sekä vapaaehtoistyöhön.

##### *Ruokatottumusten muutoksilla myös ympäristövaikutuksia*

Ateriointi- ja ruokatottumusten muutoksilla, elintarvikemarkkinoiden globaalistumisella sekä valmistus- ja jakeluprosessien kehittymisellä on monenlaisia ja –suuntaisia vaikutuksia ympäristöön. Kuluttajilla ei ole käytettävissään riittävästi yksiselitteistä tietoa, jonka perusteella he voisivat tehdä ympäristön kannalta edullisia valintoja. Markkinointiviestintä vetoaa muunlaisiin valintaperusteisiin. Ruokatottumusten ja niiden ympäristövaikutusten ongelmakenttää selvittävä tutkimusartikkeli on julkaistu Tilastokeskuksen julkaisussa Ihanne ja todellisuus (2004).

##### *Kotityöaika eri kokoisissa perheissä*

Tilastokeskuksen kotitalouskohtaisen ajankäyttöaineiston perusteella talouden kotityöaika kasvaa perheen kasvaessa. Henkeä kohden laskettu kotityöaika alkaa pienentyä, kun siirrytään kahden hengen taloudesta yhä suurempiin talouksiin. Lasten määrän kasvaessa eniten lyhenee lastenhoitoaika. Sitä vastoin ”skaalaeduct” rutiinitöissä, kuten ruokatalouden hoidossa, siivouksessa ja pyykinpesussa ovat pienemmät kuin lastenhoidossa. Vaikka sekä äidin että isän kotityöaika kasvaa perheen koon kasvaessa, heidän osuutensa kotitöistä vähenee. Suurimmissakin talouksissa (yli viisi henkeä) äiti tekee kuitenkin yli puolet talouden kotityöajasta ja muu aika jakaantuu lähes tasan isän ja lasten kesken. Lapset osallistuvat eniten ostoksiin ja asiointiin sekä siivoukseen ja huoltotöihin. Vaatehuolto ja ruokatalouden hoito ovat selkeimmin äidin töitä ja huoltotyöt puolestaan isän. Tutkimusartikkeli on julkaistu Tilastokeskuksen julkaisussa Perheiden ajankäyttö (2005).

##### *Näkökulmia kohtuulliseen kulutukseen*

Artikkelissa pohditaan kohtuullisuuden käsitettä, kohtuullisen kulutustason määrittelyä ja sen erilaisia mittaamismahdollisuuksia. Käytännön sovelluksina esitellään muiden Pohjoismaiden standardi- ja perhebudjetit sekä brittiläinen kulutusstandardi (modest but adequate). Konkreettisia tuloksia kuvataan Kuluttajatutkimuskeskuksen ja Stakesin yhteisprojektista vuodelta

1998, jossa 1) kulutustutkimuksen, 2) ihmisten subjektiivisten näkemysten (konsensuskysely) ja 3) tarvebudjettilaskelmien avulla arvioitiin kohtuullisena pidettävää, riittävää vähimmäis-turvan tasoa. Artikkelissa ehdotetaan tavanomaisen tulopohjaisen tarkastelun rinnalle markki-nat ja luotonkäytön huomioon ottavaa kulutusmahdollisuuksien tarkastelua.

#### *Verkkopalvelut ikääntyvien hyvinvoinnin edistäjinä*

Tutkimuksessa selvitettiin ikääntyvien kuntalaisten verkkopalvelujen käyttämisen hyvinvoin-tivaikutuksia ja kokemuksia tasa-arvoisuuden toteutumisesta. Tutkimusaineisto kerättiin pos-titikyselyllä, joka tehtiin Lahden seutukuntaan kuuluvissa Asikkalan, Hollolan ja Kärkölän kunnissa. Vaikka ilman sähköisiä palveluja pärjää tämän päivän Suomessa vielä suuremmitta ongelmitta, runsas palvelujen käyttö ja pitkät asiointimatkat näyttävät lisäävän myönteistä suhtautumista Internetiin. Tutkimuksessa vahvistuu ennakkokäsitys, jonka mukaan Internetiä asiointissaan hyväksyen käyttävät henkilöt säästävät asiointikustannuksissa ja asiointiin käyttämässään ajassa. Internet-asiointi lisää jossain määrin ikääntyvien mahdollisuuksia valita asuinpaikkansa alueellisesta palvelutarjonnasta riippumatta. Liikenne- ja viestintäministeriö rahoitti hankkeen esitutkimusta.

#### *Luulo ei ole tiedon väärä. Muutokset kuluttajien antamissa julkisten palvelujen laatu-arviois-sa vuosina 2002–2003*

Tutkimuksessa todennettiin seitsemän julkisen palvelun laadussa tapahtuneet muutokset ver-tailemalla kahden aikaisemmin tehdyn, julkisten palvelujen laatubarometrin kehittämiseen tähänneen empiirisen tutkimuksen tuloksia. Kansalaiset olivat arvioineet kohdepalveluja yleisarvosanoin sekä 8–21 yksittäisen laatuindikaattorin osalta käyttäen kouluarvosanoja 4–10. Kuluttajat kokivat palvelujen laadun käytännössä mielikuvia paremmaksi. Tutkimuksessa arvioidaan myös kehitteillä olevan laatubarometrin kytkentämahdollisuuksia julkisten palve-lujen tuottavuuslaskelmiin. Tutkimukseen saatiin rahoitusta valtiovarainministeriöstä.

#### *Maaseudun vetovoimaisuus ja kuluttajien yksilölliset elämäntavat*

Maa- ja metsätalousministeriön osittain rahoittamassa tutkimuksessa selvitetään maaseudun vetovoimaisuutta ja sitä vahvistavia tekijöitä sekä jäsenetään maaseudulla asumista prefe-roivia elämäntapatyyppisiä. Lähtökohtina ovat kuluttaja-kansalaisten arkielämän organisoitu-minen ja mobiilit elämäntavat niihin liittyvine arvoineen, asenteineen, toimintatapoineen ja –mahdollisuuksineen. Kohderyhmänä ovat viimeisten viiden vuoden aikana rakenteeltaan eri-laisiin maaseutukuntiin muuttaneet kotitaloudet. Hanke toteutetaan sekä survey-tutkimuksena että kvalitatiivista tutkimusotetta käyttäen. Tutkimus valmistuu kokonaisuudessaan vuoden 2006 alkupuolella.

#### *Peruspalvelujen arviointi*

Vuoden 2004 alussa päättyi edellisenä vuonna alkanut peruspalvelujen arviointityöhön liitty-nyt kehittämishanke. Siinä rakennettiin yhdessä lääninhallitusten kuluttajaosastojen kanssa päivittäistavarakaupan aukioloaikoihin liittyvää saavutettavuusmittaristoa ja kartta-aineistoja, joita käytettiin lääninhallitusten vuoden 2003 peruspalvelujen arviointiraporteissa.

#### *Rahatalous hallintaan*

Talousneuvonnan kehittämisen pohjaksi selvitettiin laadullisen aineiston avulla kuluttajien ra-ha-asoiden hoidon käytäntöjä sekä riskeihin varautumista. Kuluttajat hoitavat rahatalouttaan harvoin oppien mukaisesti. Kuluttajien tapa ajatella ja toimia raha-asioissaan lyhytjänteisesti, rutiininomaisesti ja mahdollisimman helposti haastavat talousneuvontaa yksinkertaistamaan neuvonnan ohjeita ja käsitteistöä. Velkaantumiseen, erityisesti kulutusluottoihin liittyvien ris-kien tunnistaminen ja kuluttajien toiminnan vastuullisuus nousevat tärkeiksi asioiksi, joita tu-lisi painottaa sekä neuvonnassa että tutkimuksessa.

### *Osaamattomuus, helppo raha ja kulutusalttius nuorten velkaongelmien taustalla*

Pohjoismaisessa tutkimuksessa selvitettiin nuorten kuluttajien luottoperusteisia elämäntyynejä sekä niiden yhteyttä syntyneisiin maksuvaikeuksiin. Nuoret olivat saaneet helposti kulutusluottoja ja niiden käyttö oli yleistä. Pohjoismaiset nuoret olivat velkaantuneet hyvin samalla tavalla; eroja maittain ei havaittu. Maksuongelmien taustalla oli oma kulutus sekä elämäntilanteissa tapahtuneet muutokset. Nuoret eivät aina ymmärtäneet tekemiensä sopimusten merkitystä ja he eivät osanneet arvioida luottojen takaisinmaksun vaikutusta omaan talouteensa. Tutkimus on julkaistu sähköisenä Pohjoismaisen ministerineuvoston internet-sivustolla. Tutkimus jatkuu vuonna 2005 selvittämällä markkinaosapuolten vastuu-näkemyksiä.

### *Kuluttajat ja teknisten laitteiden turvallisuus*

Teknisten laitteiden turvallisuuteen liittyviä toimintatapoja, käsityksiä ja asenteita selvittävä tutkimus käynnistyi loppuvuonna 2003. Kyseessä on jatkotutkimus vuosina 2001-02 tehdyille vastaaville tutkimuksille. Tutkimuksessa tarkastellaan kuluttajien käyttämiä ilotulitteita, sähkölaitteita ja nestekaasulaitteita ja niihin liittyviä turvallisuuskysymyksiä kvantitatiivisen kyselyaineiston avulla. Vertailu aikaisempiin tutkimuksiin mahdollistaa turvallisuusasenteissa ja -käytännöissä tapahtuneiden muutosten löytämisen. Tutkimus valmistuu keväällä 2005.

### ***Kuluttajat muuttuvassa elintarviketaloudessa***

#### *Consumer trust in food*

Vuonna 2003 alkanut tutkimus saatettiin loppuun keväällä 2004. Tutkimuksen kohteena oli kuluttajien luottamus ruokaan sekä koko elintarvikeketjuun ja sen toimintaan. Ruokaa pidetään Suomessa melko turvallisena verrattuna muiden maiden kuluttajien näkemyksiin, mutta täälläkin luottamus ruokaan ja elintarvikeketjuun vaihtelee mm. ruoan tuotantotavan tai toimijoiden luonteen mukaan. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä saman nimisen EU-hankkeen kanssa. Suomi oli mukana eräänlaisena satelliittina ja saatuja tuloksia verrattiin soveltuvin osin muissa maissa saatuihin tuloksiin. Tutkimusraportti ilmestyi Internet-julkaisuna touko-kuussa 2004.

#### *Luomun markkinointialoitteet ja maaseudun kehittäminen*

Kuluttajien näkemyksiä luomutuotteista ja luomutuotteiden markkinoinnista selvittänyt hanke saatettiin päätökseen. Tutkimus oli osa kymmenen maan yhteistä EU-hanketta Organic Marketing Initiatives and Rural Development (OMIaRD), jota Suomessa koordinoi Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus Mikkeliissä. Kuluttajatutkimuskeskuksen toteuttaman osuuden tulokset julkaistiin englanninkielisenä työselosteena. Lisäksi tuloksia on hyödynnetty OMIaRD-hankkeen loppuraporteissa.

#### *Kuluttajien näkemyksiä päivittäistavarapakkauksista*

Nykyinen pakkauskehitys näyttää usein olevan ristiriidassa kuluttajien toiveiden kanssa. Kuluttajien silmissä pakkausten nopeampainen uudistuminen on enemmän imagollista pakkausestetiikkaa kuin pakkausten käytettävyyden kehittämistä. Alati muuttuvat pakkaukset hankaloittavat arkea, kun valinnan ja käytön tilanteissa ei voidakaan tukeutua jo omaksuttuihin käytäntöihin. Kuluttajat kummastelevat myös, miksi yleisesti tärkeäksi koettu ympäristönäkökulma vaikuttaa jäävän pakkausten myynnillisyyden jalkoihin. Ihmetystä herättävät pakkaussuunnittelun kuluttajakuvat. Pakkauksia koetaan usein kehitettävän taidoiltaan avuttomille kuluttajille, jotka arvostavat erityisesti elämäksellistä ja viihteellistä pakkaamista. Kuluttajat korostavat keskeisten pakkausten ongelmien löytyvän pakkausten käytettävyydestä, pakkaustavasta sekä pakkausmerkinnöistä. Päivittäistavarapakkauksia koskevat näkemykset

tulivat ilmi ryhmäkeskusteluissa, joihin osallistui 59 kuluttajaa eri puolilta Suomea. Tutkimusraportti julkaistiin keväällä 2004.

#### *Kodin ulkopuolella ruokailu erilaisissa kotitalouksissa vuonna 1985 ja 1998*

Tutkimuksessa tarkasteltiin kotitalouksissa ja niiden kodin ulkopuolella ruokailussa tapahtuneita määrällisiä ja jossain määrin myös sisällöllisiä muutoksia. Aineistona olivat Tilastokeskuksen kotitaloustiedustelun ja kulutustutkimuksen tiedot vuosina 1985 ja 1998. Tutkimuksessa tarkasteltiin kodin ulkopuolella ruokailun, työpaikkaruokailun ja päivähoito- ja kouluaterioinnin, ravintola- ja kahvila-aterioinnin, kahvilla käynnin, pikaruokailun sekä vieraille tarjottujen aterioiden määrien muutoksia. Tutkimuksen tärkeimpiä tuloksia on, että 1980-luvun puolivälistä 1990-luvun lopulle siirryttäessä kodin ulkopuolella ruokailu kaikkiaan väheni. On kuitenkin huomattava, että erilaisten ruokailupaikkojen välillä on muutoksessa huomattavia eroja. Ulkona syömisen vähentymistä selittää ensisijaisesti työpaikkaruokailun ja kahvilakäyntien määrän lasku. Sen sijaan ravintoloissa ja pikaruokapaikoissa syötiin entistä enemmän. Vieraille tarjottujen aterioiden määrä kotitalouksissa oli samaa suuruusluokkaa kuin ravintola- ja kahvila-aterioiden lukumäärä, yksi ateria joka toinen viikko henkilöä kohden laskettuna.

#### *Kuluttajat, päättäjät sekä lähi- ja luomuruoka. Mahdollisuuksia PK-sektorille*

Tutkimushanke tarkastelee lähi- ja luomuruoan määrittelyä ja käyttöä sekä kuluttajien että päättäjien näkökulmasta. Hanke toteutetaan vuosina 2003–2005 kahdessa vaiheessa Kuluttajatutkimuskeskuksen koordinoimana yhteistyössä MTT taloustutkimuksen ja VTT Biotekniikan kanssa. Ensimmäisessä vaiheessa tehtiin kolme laadullista osatutkimusta, jotka raportoitiin vuonna 2004. Toisessa vaiheessa näihin laadullisiin tutkimuksiin perustuen suunniteltiin ja toteutettiin kaksi Internet-kyselyä, joista toiseen vastasivat kuluttajat ja toiseen kunnalliset päättäjät. Hanke päättyy vuonna 2005, jolloin tulokset julkistetaan yhteisraportissa ja sidosryhmille järjestetyissä seminaareissa.

#### *Kuluttajat ja teknologisoituva ruoka*

Ruokaa koskevaa keskustelua hallitsee nykyisin erityisesti terveyden näkökulma. Samalla ruoka ja sen tuotanto tieteellistyvät ja teknologisoituvat. Tässä väitöstutkimuksessa tarkastellaan ruoan terveellisyttä, teknologiaa ja riskejä koskevia kuluttajien jäsenyyksiä arkitiedon ja haltuunoton käsitteiden näkökulmasta. Konkreettisina tapauksina ovat geeniteknikalla muunnetut elintarvikkeet sekä terveysvaikuttaiset elintarvikkeet. Tutkimuksessa tarkastellaan sitä, kuinka uusi tieto ruoasta ja terveydestä sekä kuluttajien toiminta ja kokemukset kohtaavat arjessa, syömisen käytännöissä ja ruokaa koskevissa käsityksissä. Uusien elintarvikkeiden haltuunottoa ja omaksumista tarkastellaan kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten aineistojen avulla. Tutkimus valmistuu vuonna 2006.

#### *Kuluttajien ruokavalinnat ja arjen toimintatavat*

Vuonna 2004 käynnistyneessä hankkeessa tarkastellaan kuluttajien ruokavalintoja sekä erityisesti sitä, kuinka he omassa arkipäivässään ratkaisevat elintarvikkeisiin ja ruokaan liittyviä kysymyksiä riskeistä, turvallisuudesta ja laadusta. Hankkeessa kehitettiin uudenlainen aineistonkeruumenetelmä. Kuluttajat kertoivat omista ruokaostoksistaan, toimintatavoistaan ja heitä askarruttavista kysymyksistään internetpohjaisessa päiväkirjassa. Päiväkirjan suunnittelussa etsittiin virikkeitä yhtäältä ravitsemustutkimuksesta, jossa ruokapäiväkirja on perinteinen tapa tutkia ruoan kulutusta ja ravintoaineiden saantia, ja toisaalta kansatieteestä, jossa tutkimusaineistot muodostuvat usein vapaamuotoisista kirjallisista dokumenteista. Yhdistämällä erilaiset lähestymistavat pyrittiin saamaan syvällistä tietoa kotitalouksiin ostetuista elintarvikkeista ja kuluttajia askarruttavista ruoan turvallisuuteen, laatuun ja erilaisiin ruoan riskeihin liittyvistä

kysymyksistä. Päiväkirjan tulokset julkistetaan vuoden 2005 aikana, jolloin hanke jatkuu kuluttajille suunnatulla kyselyllä.

#### *Kuluttajat, asiantuntijat ja ruoan ravitsemukselliset riskit*

Ravitsemusvalistuksessa korostetaan nykyisin ruokavalion monipuolisuutta, kohtuullisuutta ja tasapainoisuutta. Samalla uudet terveysvaikutteiset elintarvikkeet täsmällisine vaikutuksineen muodostavat tavanomaisista elintarvikkeista poikkeavan tuotekategorian, sillä niihin liittyy sairauden riskin vähentäminen juuri tietyn elintarvikkeen avulla. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, kuinka kuluttajat ja asiantuntijat tulkitsevat ravitsemuksellisia riskejä ja niiden vähentämisen mahdollisuuksia ruokavalion ja täsmäterveellisten elintarvikkeiden avulla. Kuluttajien ryhmäkeskusteluihin ja ravitsemusasiantuntijoiden haastatteluihin perustuva tutkimus on osa VTT Biotekniikan koordinoimaa vuosina 2004–2006 toteutettavaa laajaa hanketta, joka käsittelee kuluttajien käsityksiä elintarvikkeisiin liittyvistä riskeistä. Kuluttajatutkimuksessa toteutettava osio valmistuu vuonna 2005.

#### *Laatu ja vastuu elintarvikeketjussa*

Tutkimushankkeen tavoitteena on selvittää, miten laatu ja vastuu kohtaavat elintarvikeketjussa. Tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti ketjun eri osien välisiä rajapintoja tarkoituksena tuottaa tietoa siitä, miten laatu- ja vastuukysymyksiä jäsenetään ja miten niistä kommunikoidaan elintarvikeketjussa. Hanke toteutetaan vuosina 2004–2005 yhteistyössä MTT taloustutkimuksen ja MTT ympäristöntutkimuksen kanssa. Tutkimusaineisto kerätään ensimmäisessä vaiheessa haastatteleamalla elintarvikeketjun eri toimijoita, viranomaisia ja päättäjiä sekä kuluttajia. Toisessa vaiheessa toimijaryhmien haastatteluaineistojen pohjalta saatuja tuloksia vertaillaan keskenään. Lisäksi vertailun tueksi järjestetään kaksi ryhmäkeskustelua, joissa ovat edustettuina kaikki toimijaryhmät. Kuluttajahaastattelujen kohteena ovat ensinnä kuluttajien näkemykset ruoan laadusta ja turvallisuudesta. Toisena keskitytään kuluttajien näkemyksiin elintarvikeketjun toimijoiden yhteiskuntavastuun sisällöstä ja viestinnästä kuluttajille sekä kuluttajan vastuusta ja vaikutusmahdollisuuksista laatu- ja vastuukysymyksissä.

### ***Uuden teknologian markkinat ja käyttäjätarpeet***

#### *Vapaa-ajan trendit ja kuluttajien hyvinvointi ("Manufacturing leisure- innovations in fun")*

Tutkimusryhmä pyrki yhdistämään samaan kokonaisuuteen sekä yritysyhteistyön että akateemisen tutkimuksen. Tekesin rahoittamassa ja OECD:n tilaamassa vapaa-ajan klusteritutkimuksessa vapaa-ajantaloutta ja sen innovaatioita kuvattiin kuluttajien merkitysmaailmasta ja arjesta lähtien. Kuluttajalähtöisen vapaa-ajan kuvauksessa korostuu vapaa-ajan historiallisen muutos, kuluttajien vapaa-ajalleen antamat erityismerkitykset sekä vapaa-ajan koostuminen monenlaisen aineettomien ja aineellisten elementtien kokonaisuudesta. Viime vuosina virinyt onnellisuustutkimus tukee käsitystä, jonka mukaan rikas elämä koostuu kahdesta vastakkaiselta näyttävästä seikasta: yhtäältä "vapaasta ajasta" ja toisaalta harrastusten tuottamista haasteista. Kummassakin oleellista on ihmisen mahdollisuus toteuttaa omia haaveitaan. Kuluttajatutkimuskeskuksen koordinoimassa kansainvälisessä tutkimushankkeessa "Manufacturing Leisure - Innovations in Fun" eri maiden tutkijat laativat yhteistyössä vapaa-ajan trendejä kuvaavan teoksen. Tämän lisäksi tuotettiin suomalaisista vapaa-ajan innovaatioista erityinen maaraaportti.

#### *Mobiilipalveluiden omaksuminen*

Mobiilia Internetiä ei ole syntynyt ennusteiden mukaisesti. Mobiilipalveluiden omaksuminen on ollut ennakoitua hitaampaa ja suppeampaa niin Suomessa kuin muissakin maissa. Samalla mobiilipalvelut ovat entistä enemmän eriytyneet omaksi kokonaisuudekseen. Divergenssi

ulottuu myös matkapuhelinten ominaisuuksien markkinointiin. Nykykännykkä on joko kamerapuhelin, mediapuhelin, mp3-soitin tai pelikone. Näyttää siltä, että käyttäjien onkin helpompi omaksua uusia ominaisuuksia matkapuhelimeensa kuin alkaa käyttää palveluita. Uudet ominaisuudet ovat vakiintuneen käytön jatkumo, mutta palveluiden omaksuminen edellyttää suurempaa muutosta käyttäytymisessä. Tekstiviestit ovat ylivoimaisesti suosituimpia mobiilipalveluita; niitä käyttävät jo lähes kaikki suomalaiset. Muita melko laajasti käytössä olevia palveluita ovat hakupalvelut sekä soittoäännet, logot ja ikonit. Mobiilipalveluiden käyttöön motivoivat ennen kaikkea joustavuus ja vaivattomuus sekä mobiiliteknologian viestinnälle tarjoamat uudet ulottuvuudet, kuten kuva-, ääni- ja videoviestit, nopeus sekä mahdollisuus personointiin. Suurimmiksi käytön esteiksi koetaan korkeat kustannukset ja turvallisuusriskit. Aktiivisimpia mobiilipalveluiden käyttäjiä ovat verrattain nuoret, mobiililaitteista ja -palveluista kiinnostuneet kuluttajat.

#### *Tuottajien ja kuluttajien kohtaaminen ("Users as collaborators")*

Uudet markkinat ja käyttäjätarpeet tutkimusryhmän tutkimuksellinen lähtökohta on ajatus, jonka mukaan kuluttaja tuodaan osaksi yritysten varhaista tuotekehitystä. Tällä alueella on valmisteltu neljää väitöskirjaa Tutkimukset digitaalisesta televisiosta, rannetietokoneista, mobiilipaikannuksen konsepteista ja kuvapuhelimen kehittäjistä tähdentävät kuluttajan äänen kuuntelemisen tärkeyttä. Tästä näkökulmasta väitöskirjoja valmistellaan seuraavista aiheista:

- Hobbyist Knowing in Organization: Passion for Sports in Product Development Performing New Media - Critical Framework for Design (väitös 4.5.2005)
- Terveysteknologian käyttäjäkuvat
- Television uudelleen keksiminen

#### *Tulevaisuuden keittiö*

Tulevaisuuden keittiö -tutkimuksessa arvioitiin, millaisia mahdollisuuksia on kytkeä kestävä tietoyhteiskuntakehitystä keittiöön liittyviin ekologisesti kestäviin innovaatioihin. Hankkeessa kokeiltiin menetelmää, jota kutsutaan visionääriseksi vuorovaikutukseksi. Mentäessä lähelle kuluttajan elämää ja tarjottaessa mahdollisuutta tuoda esiin omia näkemyksiä ratkaisu voi löytyä muualta kuin asiantuntijat ovat odottaneet. Ympäristö- ja teknologia-asiat liittyivät kuluttajilla käytännöllisyyteen, kierrätettävyyteen ja sosiaalisuuteen. Keittiöt tarjosivat hyvän lähtökohdan keskustella siitä, mitä nautinnolliseen, hyvään elämään kuuluu.

#### *Kulutuksen ympäristövaikutusten mittaaminen ja havainnollistaminen*

Tutkimusryhmä on mukana Suomen ympäristökeskuksen koordinoimassa kulutuksen ympäristövaikutusten havainnollistamiseen tähtäävässä hankkeessa. Siinä kehitetään vertailukohteita eli mittatikkuja, joihin eri tuotteiden elinkaariarvioinnin tuloksia voidaan verrata ja selvittää miten kuluttajat kokevat ja ymmärtävät näiden mittatikkujen merkityksen. Kuluttajatutkimuskeskus vastaa kuluttajien näkökulmasta mittatikkujen kehittämisessä. Hankkeessa kehitettävät mittatikut perustuvat kuluttajalle tuttuun tuotteiden ympäristövaikutuksiin. Leipä, kalatuote, asuminen ja henkilöautomatka ovat jo sopiviksi katsottuja mittatikkutuotteita.

## ***Markkinoiden kilpailullisuus***

### *Energiamarkkinoiden kilpailullisuus*

Energiamarkkinoiden kilpailullisuuden tutkimus on keskittynyt energiamarkkinoiden kilpailutilanteen tarkasteluun ennakoiden erityisesti vuonna 2005 voimaan tulleen EU:n päästökauppadirektiivin mahdollisia vaikutuksia markkinoilla. Tutkimusalueelta valmistui tutkimus sähkön tarjoushinnoista joulukuusta 2003 toukokuuhun 2004. Tutkimus osoitti tarjoushintojen laskeneen, mutta siitä huolimatta keskimääräiset hinnat jäivät aiempia vuosia keskimääräisesti korkeammalle tasolle. Lisäksi sähkömarkkinoiden kilpailullisuus-hankkeessa on tarkasteltu viime vuosien sähköverkkoinvestointien kehitystä Suomen säännöstelykehikossa.

### *Hintaerot ja niiden syyt maiden välillä*

Hintaerot ja niiden syyt maiden välillä on vuonna 2003 käynnistynyt laaja tutkimusprojekti. Projekti perustuu Eurostatin koordinoimiin eri toimialojen hinta-aineistojen hyödyntämiseen. Ensimmäinen osa projektista tarkasteli elintarvikkeiden hintaerojen syitä maiden välillä. Elintarvikkeiden hintojen selittäminen tehtiin yhteistyössä Food Marketing Policy Centerin (University of Connecticut) kanssa. Projektia osarahoittajana toimi Maa- ja metsätalousministeriö. Tutkimus osoitti pääsyiden elintarvikkeiden hintaeroille olevan erot maiden työvoimakustannuksissa, markkinoiden koossa ja avoimuudessa ulkomaiselle kilpailulle.

### *Jakelukanavien välinen kilpailu Suomen päivittäistavaramarkkinoilla sekä eräillä erikoiskaupan toimialoilla – kuluttajanäkökulma / Vaihe I*

Tutkimuksessa muodostetaan käsitys siitä, miten kuluttajat Suomessa käyttävät erilaisia päivittäistavaroiden ja erikoistavaroiden jakelukanavia, mitä kuluttajat pitävät eri jakelukanavien vahvuuksina ja heikkouksina ja miten jakelukanavat kilpailevat keskenään tai täydentävät toisiaan kuluttajien näkökulmasta. Tutkimus on toteutettu ryhmäkeskusteluiden avulla. Tutkimus on tehty yhteistyössä Turun kauppakorkeakoulun (markkinoinnin laitos/talousmaantiede) kanssa, ja se valmistuu keväällä 2005.

### *Kuluttajien hintatietoisuuden kehittyminen euroaikana*

Vuonna 2003 päättynyt Euro, kuluttajat ja markkinat –tutkimuskokonaisuus tarkasteli valuutan vaihtumisen aiheuttamia muutoksia markkinoilla ja kuluttajien arjessa. Yksi tutkimuksen tuloksia oli se, että kuluttajien hintatietoisuus oli heikentynyt markka ajasta huomattavasti. Vuonna 2004 julkaistun tutkimuksen mukaan kuluttajien hintatietoisuus ei ollut juurikaan palautunut 2 vuotta euroon siirtymisen jälkeen. Yhtenä syynä hintatietoisuuden hitaaseen palautumiseen oli hinnoittelun sopeutumisen hitaus.

### *Lääkemarkkinoiden kilpailullisuus*

Tutkimuksessa tarkastellaan reseptilääkkeiden vaihdettavuuden vaikutusta lääkemarkkinoiden kilpailullisuuteen. Erityisesti tarkastellaan eri lääketyyppien (alkuperäislääkkeet ja rinnakkaislääkkeet) hintojen kehitystä. Lisäksi tarkastellaan lääkkeiden hintojen muutoksia ns. hintaputkien läheisyydessä. Tutkimuksen ensimmäisen vaiheen tulosten mukaan substitutioryhmän kilpailijoiden lukumäärä on pääselittäjä hintojen erisuuriin laskuihin. Lisäksi alkuperäislääkkeiden ja rinnakkaislääkkeiden hintakehitys on ollut joissain ryhmissä hyvin erilaista. Tutkimus myös osoitti, että 2 euroa leveä hintaputki on liian leveä keskihinnaltaan alhaisten substitutioryhmien kohdalla.

### *Päivittäistavarakaupan rakennemuutos 1995–2003*

Tutkimuksessa luodaan yleiskuva suomalaisen päivittäistavarakaupan rakennemuutoksesta vuosina 1995–2003, ja selvitetään rakennemuutoksen ja sen kehityskulun eri vaiheiden alueellisia eroja. Tutkimuksen keskeisenä aineistona on Kuluttajatutkimuskeskuksen paikkatieto-

järjestelmä, jossa on toimipaikkakohtaisia tietoja päivittäistavarakaupoista kolmeltatoista Suomen keskeiseltä kaupunkiseudulta eri puolelta maata. Tutkimus valmistuu vuoden 2005 aikana.

#### *Vähittäiskaupan aukiolot*

Kyselytutkimuksessa selvitetään vähittäiskaupan työntekijöiden mielipiteitä kaupan aukioloaikojen vapauttamisesta. Tutkimuksen toimeksiantajana on Palvelualojen ammattiliitto ry (PAM), jonka jäsenistön keskuudessa kyselytutkimus tehtiin loma-marraskuussa. Tutkimuksen tulokset valmistuvat alkuvuodesta 2005.

#### *Vähittäiskaupan suuryksikön sijoittumispäätös*

Tutkimuksessa kuvataan ja analysoidaan vähittäiskaupan suuryksikön sijoittumissuunnittelu- ja päätöksentekotyöhön liittyviä käytäntöjä. Käytäntöjä tarkastellaan prosessissa mukana olleiden toimijoiden näkökulmasta. Tutkimuskohteena on Raisioon syksyllä 2001 avattu kaupakeskus Mylly. Tutkimus valmistuu vuoden 2005 aikana.

## Tietopalvelu 2004

### KULTU-tietokannat

Tietokannat palvelevat viranomaisia, kuluttajajärjestöjä ja muita asiantuntijaorganisaatioita, tutkijoita, opetusta ja neuvontaa, tiedotusvälineitä ja kuluttajia. KULTU-tietokannat ovat käytettävissä tutkimuskeskuksen www-sivujen kautta. Tietokantoihin tallennetaan jatkuvasti 150 suomalaisen tutkimuslaitoksen, yliopistojen ja korkeakoulujen laitoksen sekä viranomaisen ja järjestön kuluttajatutkimusta koskevia tietoja. Neljää alatietokantaa päivitettiin jatkuvasti.

Tietokantoja kehitettiin ottamalla käyttöön KTK:n julkaisutietokanta ja tarkistamalla kulutus-tutkijat- tietokannan sisältö. Tietokantojen käytettävyyden ja ulkonäön uudistaminen ja modernisoiminen aloitettiin. Tutkimustietokantaan sisältyi vuoden lopussa 5960 tutkimuksen tiedot. Toimintavuonna lisäys oli 400 uuden Suomessa julkaistun tutkimuksen tiedot. Tavarat ja palvelut- tietokannassa oli 12035 testin, vertailun, markkinakatsauksen, artikkelin ja hintaver-tilun tiedot. Lisäys kertomusvuonna oli 950.

### WWW-sivut

Toimintavuoden aikana kehitettiin verkkopalvelua laajentamalla www-sivustoa. Tutkimustu-lostien saantia verkon kautta lisättiin julkaisemalla suurin osa tutkimusraporteista verkossa. Painettujen raporttien tiivistelmät ovat saatavissa verkon kautta myös ruotsin ja englannin kie- lillä. Internet- ja intranet-sivujen uudistus aloitettiin. Verkkosivuille rakennettiin ja otettiin käyttöön NETRA-sivusto. WAP-osoite otettiin käyttöön.

WWW-sivuilla kävijöiden määrä lisääntyi. Keskimääräinen päivittäinen kävijämäärä oli 380. Kävijöistä 40 % oli Suomesta. Eniten tietoa haettiin yleensä tutkimuskeskuksesta, ajankohtai- sista asioista, KULTU-tietokannasta, julkaisuista ja englanninkielisiltä sivuilta.

### Tutkimuksen tukipalvelu

Henkilöstölle tehtiin tiedonhakuja ja hankittiin käyttöoikeuksia uusiin elektronisiin aineistoi- hin. Toimintavuoden aikana hoidettiin 860 kaukopalvelupyyntöä. Tutkijoille järjestettiin kol- me tietokanta/tiedonhakukoulutusta ja heitä avustettiin jatkuvassa tiedonseurannassa eri läh- teistä. Kotimaisia ja ulkomaisia sanoma- ja aikakauslehtiä tilattiin henkilöstön käyttöön yh- teensä 65 julkaisua. Sähköisesti käytettävissä olevien lehtien saavutettavuutta ja määrää lisät- tiin.

### Tutkimuksista tiedottaminen

Tutkimustuloksista tiedotettiin omilla verkkosivuilla ja omissa julkaisusarjoissa julkaistujen raporttien lisäksi muissa kotimaisissa julkaisusarjoissa, aikakauskirjoissa, seminaarijulkaisuis- sa, lehdissä ja lehdistötiedotteissa sekä ulkomaisissa tieteellisissä lehdissä ja seminaarijul- kaisuissa.

Tutkimuskaikuja-julkaisu julkaistiin sekä painettuna että verkossa ja siinä kerrottiin lyhyesti uusimpien tutkimusten tulokset. Lisäksi järjestettiin omia tiedotustilaisuuksia ja seminaareja sekä tiedotustilaisuuksia yhteistyössä muiden kanssa.

### Kuluttajaportaali

Helpottamaan kuluttaja-asioihin liittyvän tiedon löytymistä netistä on tutkimuskeskus kehit- tämässä Kuluttajaportaalia yhteistyössä eri tahojen kanssa. Kehittämistyön aloittamiseen yh- teistyössä kuluttajaviraston kanssa saatiin määräraha valtiovarainministeriön hallinnon kehit- tämisosastolta. Määrärahalla toteutettiin toimintavuonna Kuluttajaportaalin määrittelyvaihe.